Tweede Kamer der Staten-Generaal

2

Vergaderjaar 1986–1987

# 16 709 Sportbeoefening door gehandicapten

Nr. 9

## BRIEF VAN DE MINISTER VAN WELZIJN, VOLKSGEZONDHEID EN CULTUUR

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Rijswijk, 27 april 1987

Op 19 april 1982 is door de Bijzondere Commissie voor het Gehandicaptenbeleid de «Nota Sportbeoefening door Gehandicapten» behandeld (kamerstukken II, 1981–1982, 16 709, nrs. 1 en 2). Tijdens genoemde behandeling is door de commissie aangedrongen op een voortgangsnotitie, waarmee zij zou worden geïnformeerd omtrent de uitvoering van de nota.

Het doet mij genoegen u bij dezen de bedoelde Voortgangsnotitie Sportbeoefening door gehandicapten bij afwezigheid van de staatssecretaris aan te bieden. Omtrent de aard van de notitie hecht ik er aan het volgende op te merken.

De voortgangsnotitie heeft eerst en vooral betrekking op het door de rijksoverheid gevoerde beleid ter zake. Zoals inmiddels is neergelegd in de Wet op het maatschappelijk en sociaal-cultureel welzijn beperkt de rijksoverheid zich op het sportbeleidsterrein nadrukkelijk tot een aantal zogenoemde landelijke taken; het terrein van het sportbeleid is uiteraard veel breder, de lagere overheden en het particuliere initiatief spelen daarin een belangrijke rol. Daar staat tegenover dat de in de notitie beschreven ontwikkelingen van de gehandicaptensport van de afgelopen jaren ingeven dat de notitie zich niet geheel kan beperken tot de rol van de rijksoverheid en ook enkele beschouwingen en aanbevelingen bevat terzake van de beleidsvoering door de overige beleidspartners. Aangezien het in de eerste plaats mijn bedoeling is u te informeren over hetgeen de afgelopen jaren tot stand is gebracht nemen de beleidsvoornemens in de notitie een bescheiden plaats in.

Terzake van deze beleidsvoornemens merk ik op dat deze eerder een accentuering van enkele ontwikkelingen betekenen dan een ingrijpende vernieuwing van het beleid op dit terrein.

Terugblikkend op de uitvoering van de Nota Sportbeoefening door gehandicapten constateer ik dat in deze nota doelstellingen en beleidsuitgangspunten zijn opgenomen die nog weinig aan actualiteit hebben ingeboet. De ervaringen van de afgelopen jaren hebben echter wel tot het inzicht geleid dat het overheidshandelen slechts een van de factoren is die het realiseren van deze doelstelling beïnvloeden en dat een werkelijke

integratie zich niet snel laat afdwingen. De onderhavige notitie beschrijft dat het integratieproces van gehandicapten zich ook in de sport slechts langzaam voltrekt, waarbij zich een breed scala van initiatieven aftekent, soms zeer succesvol maar ook vaak gekenmerkt door een bescheiden of slechts tijdelijk resultaat. Onverminderd is daarbij echter het enthousiasme en de inzet van de vele vrijwilligers gebleken, zonder wie de gehandicaptensport, ook in financiële zin, niet zou kunnen gedijen.

Hoewel langzaam, vordert het integratieproces toch gestaag. Dit uit zich onder andere in het vergrote draagvlak dat binnen de kaders van de algemene sportorganisaties is ontstaan om ook op dit terrein daadwerkelijk inspanningen te leveren. Dat geldt niet alleen ten aanzien van die gehandicapten voor wie de aard en mate van handicap geen belemmering vormen. Ook de bereidheid ten aanzien van andere categorieën gehandicapten die wel specifieke voorzieningen behoeven, is toegenomen. Deze ontwikkeling stemt mij tot vreugde en verschaft mij een basis om binnen het kader van het sportstimuleringsbeleid en rekening houdend met overwegingen van doelmatigheid en efficiency de beleidsaandacht in belangrijke mate te concentreren op het bevorderen van organisatorische integratie. Dit, als wezenlijk onderdeel van mijn streven naar integratie op maat, dat wil zeggen dat de gehandicapte mens die aan sport wil doen dit kan realiseren aangepast aan de eigen wensen, behoeften en mogelijkheden, waarbij evenwel zoveel mogelijk wordt aangesloten bij de mogelijkheden die de algemene voorzieningen bieden.

Ik constateer dat niet altijd een beroep op de algemene voorzieningen kan worden gedaan. Door de bij de Federatie Sport Gehandicapten (FSG) aangesloten landelijke gehandicaptenorganisaties, alsook door een groot aantal buiten dit verband opererende organisaties wordt op energieke wijze de bevordering van sportbeoefening door gehandicapten nagestreefd. De reeds in 1981 in de nota gesignaleerde versnippering van menskracht en middelen is echter nog steeds een bron van zorg, die mede wordt erkend door de genoemde organisaties. Het moeizame proces van bundeling waarbij het evenwicht tussen eigen identiteit van individuele organisaties en het algemeen belang van de gehandicaptensport nog niet is gevonden, vormt voor mij naast de bevordering van de organisatorische integratie een belangrijk aandachtpunt. Het door de federatie nagestreefde proces van bundeling wordt ook sterk ingegeven door financiële noodzaak. Aangezien de subsidiëring van deze organisaties door het Ministerie van WVC reeds enkele jaren geen groei van betekenis vertoont, terwijl het takenpakket door de groeiende sportparticipatie van gehandicapten is verzwaard, zal naar verwachting een groot deel van de gehandicaptensportorganisaties in ernstige financiële problemen geraken. Het streven naar bundeling en verhoging van de efficiency zal derhalve op steun van het departement mogen rekenen. Uiteraard ben ik bereid eventuele initiatieven in deze zin zo mogelijk ook financieel te steunen middels herschikking van middelen binnen het voor de gehandicaptensport beschikbare budget. Ik acht het in dit verband echter niet gewenst een aparte subsidieregeling voor de gehandicaptensportorganisaties te ontwikkelingen, terwijl de steun van het ministerie aan het streven tot bundeling niet tot een structureel hoger beslag op de rijksmiddelen zal kunnen leiden.

Overigens bevat de bijgaande notitie nog een divers aantal aandachtspunten, alle gericht op verbreding en verbetering van het sportaanbod aan gehandicapten. Deze aandachtspunten hebben betrekking op voorlichting, opleiding van vrijwillig kader, verbetering van specifieke technische c.q. accommodatieve voorzieningen, waarbij ik er nogmaals de nadruk op leg dat de rol van de rijksoverheid zich beperkt tot stimuleringsbeleid. De onderhavige initiatieven zullen gezien de ervaringen van de afgelopen jaren en de visie van de betrokken landelijke organisaties naar ik verwacht een positieve impuls aan de ontwikkeling van de gehandicaptensport geven.

Tot slot deel ik u mede dat deze voortgangsnotitie zal worden voorgelegd aan het Permanent Overleg Overheden in de Sport en het Nationaal Sport Overleg.

De Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur,
L. C. Brinkman

INHOUD


| | | Blz. |
|---|---|---|
| **Hoofdstuk 1.** | **Inleiding** | **5** |
| 1.1. | Algemeen | 5 |
| 1.2. | Totstandkoming van de notitie | 5 |
| 1.3. | Aard en opzet van de notitie | 6 |
| **Hoofdstuk 2.** | **Enige ontwikkelingen** | **6** |
| 2.1. | Algemeen | 6 |
| 2.2. | Participatie | 6 |
| 2.2.1. | Inleiding | 6 |
| 2.2.2. | Actieve sportbeoefening: omschrijving van begrippen | 7 |
| 2.2.3. | Actieve deelneming door lichamelijk en zintuiglijk gehandicapten nader beschouwd | 7 |
| 2.2.4. | Actieve deelneming door geestelijk gehandicapten | 9 |
| 2.3. | De voorzieningen | 10 |
| 2.3.1. | Sportorganisaties | 10 |
| 2.3.2. | Leiding en begeleiding | 17 |
| 2.3.3. | Ruimtelijke voorzieningen | 18 |
| 2.4. | Promotie en voorlichting | 19 |
| **Hoofdstuk 3.** | **Integratie in de sport** | **20** |
| 3.1. | Algemeen | 20 |
| 3.2. | Kenmerken van integratie in de sport | 21 |
| 3.3. | Integratie op maat | 22 |
| **Hoofdstuk 4.** | **Gehandicaptensportbeleid in de toekomst** | **22** |
| 4.1. | Inleiding | 22 |
| 4.2. | Hoofdaccenten in het beleid | 23 |
| 4.2.1. | Algemeen | 23 |
| 4.2.2. | Beleidsaccenten | 23 |
| | a. De organisatie | 23 |
| | b. Leiding en begeleiding | 24 |
| | c. Ruimtelijke voorzieningen | 25 |
| | d. Promotie en voorlichting | 26 |
| 4.3. | Beleidsvoornemens | 26 |
| 4.3.1. | Beleidsvoornemens op het terrein van de organisatie van de gehandicaptensport | 26 |
| 4.3.2. | Beleidsvoornemens op het terrein van de leiding en begeleiding | 27 |
| 4.3.3. | Beleidsvoornemens op het terrein van de ruimtelijke voorzieningen | 28 |
| 4.3.4. | Beleidsvoornemens op het terrein van de promotie en voorlichting | 28 |
| 4.3.5. | Financiering | 29 |
| **Bijlagen:** | | |
| I: | Lijst met afkortingen | 30 |
| II: | Structuur gehandicaptensportorganisaties | 31 |

# 1. INLEIDING

## 1.1. Algemeen

Op 23 maart 1981 is door de toenmalige Staatssecretaris van CRM, de nota «Sportbeoefening door Gehandicapten» naar de Kamer gezonden. (stuk nr. 16 709, zitting 1980 – 1981, nrs. 1 en 2). Deze nota is op 19 april 1982 in een Uitgebreide Commissie Vergadering (UCV) door de Bijzondere Commissie voor het Gehandicaptenbeleid besproken met de toenmalige minister van CRM en de minister van het voormalige departement van Volksgezondheid en Milieuhygiëne. In deze bespreking is door de Kamer aangedrongen op een vervolgnotitie, bevattende een rapportage over de voortgang van het in gang gezette beleid. Door de regering is deze notitie toegezegd. Een toezegging, die is herhaald in de voortgangsnotitie «Gehandicaptenbeleid», die op 25 juni 1985 aan de Kamer is gezonden (stuk nr. 14.406, nr. 99, 1984–1985, blz. 23).

## 1.2. Totstandkoming van de notitie

De totstandkoming van de notitie heeft meer tijd gekost dan verwacht. Met de nota Sportbeoefening door Gehandicapten waren ontwikkelingen in gang gezet en onderzoeken en studies geëntameerd, die nog niet waren afgerond c.q. in een voldoende rijp stadium waren beland op het moment, dat de onderhavige notitie de Kamer had moeten bereiken. In de afweging tussen een notitie waarin met genoemde zaken geen rekening gehouden kon worden of een in een wat later stadium te vervaardigen notitie waarin dit wel zou kunnen, is voor de laatste optie gekozen.

Met betrekking tot de totstandkoming van de onderhavige notitie is van belang, dat deze in concept is besproken met de Federatie Sport Gehandicapten (FSG). Met de op- en aanmerkingen van de FSG is, waar mogelijk, rekening gehouden. Tevens is deze notitie besproken in de Interdepartementale Stuurgroep Gehandicaptenbeleid (ISG).

## 1.3. Aard en opzet van de notitie

De onderhavige notitie is hoofdzakelijk beschrijvend en evaluerend van aard. Een dergelijke geaardheid ligt opgesloten in het feit dat het vooral gaat om een weergave van de voortgang in het beleid.

In de nota «Sportbeoefening door Gehandicapten» vormt het streven naar integratie van gehandicapten in de samenleving een belangrijk uitgangspunt voor het beleid van de rijksoverheid. Daarbij werd gesproken over de samenleving met inbegrip van, dus inclusief, het daarin functioneren van bepaalde groeperingen. Dit «inclusiviteitsidee betekent echter wel» – zo gaat de nota verder – «dat (de diverse facetten van) de samenleving zo goed mogelijk toegankelijk moet(en) zijn, wil voor een ieder een optimale participatie mogelijk zijn». (Hfdst. 3, blz 19).

Dit algemene uitgangspunt is nog steeds en onverkort van toepassing en zal ook in deze voortgangsnotitie als leidraad dienen.

Voor de opzet van deze notitie betekent dit, dat nader op het verschijnsel integratie zal worden ingegaan (hoofdstuk 3). Eerst zal echter in hoofdstuk 2 een beschrijving worden gegeven van enkele ontwikkelingen in de gehandicaptensport, uitmondend in een weergave van de huidige situatie van de gehandicaptensport. In hoofdstuk 4 tenslotte zal de richting van het sportbeleid voor gehandicapten worden weergegeven en zullen – waar mogelijk – zo concreet mogelijke voornemens worden geformuleerd. Een financiële paragraaf sluit dit hoofdstuk af.

## 2. ENIGE ONTWIKKELINGEN

### 2.1. Algemeen

In de nota «Sportbeoefening door Gehandicapten» is een – op sommige onderdelen noodgedwongen summiere – schets gegeven van de stand van zaken op dat moment met betrekking tot de sportdeelneming door gehandicapten en het tot dan toe gevoerde beleid (m.n. hoofdstuk 2). Na de formulering van de uitgangspunten van het rijksoverheidsbeleid (hoofdstuk 3) werden in hoofdstuk 4 de gesignaleerde knelpunten weergegeven. In hoofdstuk 5 werd tenslotte aandacht besteed aan de concrete beleidsdoelstellingen en -voornemens, terwijl een financiële paragraaf de nota afsloot.

Met betrekking tot de hieronder weer te geven ontwikkelingen geldt de genoemde nota als vertrekpunt. Voor ontwikkelingen die te maken hebben met het gehandicaptenbeleid in zijn algemeenheid wordt hierbij verwezen naar de eerder genoemde voortgangsnotitie Gehandicaptenbeleid, die november 1985 met de Kamer is besproken. In deze bespreking is de problematiek van de gehandicaptensport niet aan de orde geweest.

De hierna te beschrijven ontwikkelingen zullen derhalve uitsluitend de sportsector betreffen. Deze beschrijving zal daarbij plaatsvinden aan de hand van de participatie door gehandicapten aan sport en de daartoe benodigde voorzieningen.

### 2.2. Participatie

2.2.1. *Inleiding*

In de nota «Sportbeoefening door Gehandicapten» staat ten aanzien van de participatie door gehandicapten vermeld, dat «het aantal gehandicapten, dat als lid van een sportorganisatie is ingeschreven, ligt tussen de 15.000 en 20.000. Van het totaal aantal van ca. 1.4 miljoen gehandicapten (ca. 10% van de bevolking) doet derhalve 1 à 1,5% min of meer regelmatig aan sport in het verband van een sportorganisatie», (blz. 5). Verder wordt in de nota gesteld: «Aangezien echter een exact inzicht in het aantal gehandicapten dat aan sport doet, bijvoorbeeld buiten de sportorganisaties om, nog ontbreekt, dienen genoemde percentages als voorlopig te worden beschouwd» (blz. 5).

Om meer inzicht in de sportdeelneming door gehandicapten te verwerven werd aan het Instituut voor Toegepaste Sociologie (ITS) te Nijmegen opdracht gegeven een onderzoek ter zake in stellen. Dit landelijk onderzoek kende als probleemstelling: op welke wijze is te bevorderen, dat gehandicapten optimaal en op verantwoorde wijze aan sport kunnen doen?

Deze probleemstelling werd uiteengezet in een tweetal centrale vraagpunten t.w.:

a. hoeveel gehandicapten in Nederland doen aan sport of zouden aan sport willen doen?

b. wat zijn de ervaren knelpunten, achtergronden en motieven van gehandicapten ter zake van sportdeelneming en niet-sportdeelneming?

Om onderzoektechnische redenen is de onderzoekspopulatie afgeperkt tot de categorieën van lichamelijk en zintuiglijk gehandicapten. De sterke differentiatie, die er als zodanig bestaat tussen de diverse categorieën gehandicapten maakte het niet goed mogelijk de categorie van geestelijk gehandicapten in de gekozen onderzoeksopzet – waarvan het rechtstreeks ondervragen van gehandicapten het wezenlijke bestanddeel vormde – te doen opnemen. Bij de verdere bepaling van de te onderzoeken doelgroep is in dit onderzoek de definitie en indeling gehanteerd, die door het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) ten behoeve van de telling van lichamelijk gehandicapten in Nederland in 1971 is gebruikt. Daarnaast is

de onderzoekspopulatie beperkt tot de leeftijdscategorie van 15 tot 50 jaar. Volgens het ITS is dit gebeurd om de volgende redenen:

- op personen van 50 jaar en ouder is het gehandicaptensportbeleid niet in eerste instantie afgestemd;
- personen beneden de 15 jaar hebben vaak moeite met de gekozen onderzoeksmethodiek, waarvan een omvangrijk, nogal diepgaand en niet altijd gemakkelijk gesprek (interview) de kern vormt.

In het voorjaar van 1985 werd het definitieve onderzoeksrapport door het ITS gepubliceerd onder de titel «Gehandicapten en Sport». Van dit omvangrijke rapport werd in een iets eerder stadium een separate samenvatting gepubliceerd, die op grote schaal in het land werd verspreid. Ook aan de Tweede Kamer is deze samenvatting van de meest belangrijke resultaten gezonden (december 1984).

Bij de hiernavolgende weergave van de ontwikkelingen in de participatie in de sport door gehandicapten zal dit ITS-onderzoek een belangrijke rol spelen. Daarnaast zal aanvullende informatie uit andere bronnen worden aangewend om het beeld van de sportbeoefening door gehandicapten zoveel als mogelijk is te completeren.

### 2.2.2. *Actieve sportbeoefening: omschrijving van begrippen*

Als in dit verband gesproken wordt over participatie, dan wordt bedoeld het actief aan sport doen door gehandicapten. Hier wordt derhalve niet bedoeld het in de sport participeren als (vrijwillig) kaderfunctionaris.

In genoemd ITS-onderzoek wordt iemand een sporter genoemd, wanneer hij/zij minimaal 12 keer per jaar actief aan activiteiten deelneemt. Daarnaast is ter zake nog van belang het onderscheid tussen verschillende typen sporters, dat wil zeggen, dat men als *wedstrijdsporter* wordt beschouwd wanneer men deelneemt volgens de gebruikelijke spelregels, als lid van een sportvereniging en in competitieverband. Men wordt als *recreatiesporter* beschouwd, wanneer men aan twee of minder van de genoemde aspekten voldoet. Dit betekent, dat men recreatiesport zowel in georganiseerd verband (lid van een sportvereniging) als in ongeorganiseerd verband (buiten sportvereniging om) kan beoefenen, terwijl men wedstrijdsport in dit kader per definitie in georganiseerd verband, dus als lid van een sportvereniging, beoefent. Iedere gehandicapte die in enig ander verband dan als lid van een sportvereniging aan sportaktiviteiten, in de breedste zin des woords, deelneemt wordt beschouwd als een ongeorganiseerde recreatiesporter. Hiertoe worden bijvoorbeeld gerekend sportaktiviteiten, georganiseerd door buurtverenigingen, revalidatiecentra (voorzover in de vrije tijd plaatsvindend) en dergelijke en aktiviteiten, die volledig op eigen initiatief worden verricht, etc.

Tegen deze achtergrond zal nader op de participatie door gehandicapten in de sport worden ingegaan. Daarbij is het binnen het bestek van deze voortgangsnotitie niet doenlijk alle mogelijke onderzoeksgegevens, die voorhanden zijn te vermelden. Daartoe wordt verwezen naar de diverse publicaties. Hier zal de aandacht vooral uitgaan naar gegevens van een meer algemeen karakter en betrekking hebben op dan wel gerelateerd zijn aan enkele hoofdaspecten ten aanzien van de sportdeelneming door gehandicapten.

### 2.2.3. *Actieve deelneming door lichamelijk en zintuiglijk gehandicapten nader beschouwd*

Zoals in paragraaf 2.1. van dit hoofdstuk reeds is vermeld kan in 1981 het aantal gehandicapten, dat binnen het verband van een gehandicaptensportorganisatie aan sport deed, geschat worden op 15.000 à 20.000.

Dit kwam toen neer op 1 á 1,5% van de totale populatie gehandicapten in ons land. In dit aantal waren echter ook begrepen circa 9.000 geestelijk gehandicapten, die toentertijd binnen het verband van de Nederlandse Sportbond voor Geestelijk gehandicapten (NSG) aan sport deden. Dit betekent, dat het totaal aantal lichamelijk en zintuiglijk gehandicapten ter zake gesteld kan worden op circa 10.000 in 1981, dat wil zeggen bijna 1% van de totale populatie gehandicapten. Dit aantal van circa 10.000 is hier dus afgezet tegen de totale groep van lichamelijk en zintuiglijk gehandicapten vanaf nul jaar.

Een meer reëel inzicht in de participatiegraad van lichamelijk en zintuiglijk gehandicapten wordt verkregen als het aantal georganiseerde sporters wordt afgezet tegen de leeftijdsgroep van 15–50 jaar, zoals in het ITS-onderzoek is gebeurd. Evenals het CBS komt het ITS tot een absoluut aantal van circa 255.000 mensen met een lichamelijke en/of zintuiglijke handicap in deze leeftijdsgroep. Tegen deze achtergrond ontstaat het volgend beeld omtrent de sportparticipatie in georganiseerd verband.

– In 1981 deden 10 à 11 duizend lichamelijk en zintuigelijk gehandicapten aan sport binnen het verband van een bij de FSG aangesloten sportorganisatie, dat wil zeggen bijna 1% van alle lichamelijk en zintuiglijk gehandicapten in ons land.

– Als ervan uitgegaan wordt, dat deze gehandicapte sporters zich destijds allen in de leeftijdscategorie van 15–50 jaar bevonden, hetgeen door het nagenoeg ontbreken van sporters beneden de 15 en boven de 50 jaar een gerechtvaardigde aanname is, dan wordt het percentage sporters in georganiseerd verband circa 4% in 1981.

– Dit percentage kan, gezien de omvang van de gehandicaptensportorganisaties ter zake in 1986 gesteld worden op circa 5% (circa 12.000).

– Worden de gegevens uit het ITS-onderzoek ter zake nader bezien, dan blijkt het volgende:

- 55% van de onderzochte groep gehandicapten doet op enigerlei wijze aan sport, dat wil zeggen circa 140.000 mensen;
- van deze 55% doet 46% uitsluitend aan recreatiesport en 9% combineert dit al dan niet met wedstrijdsport.
- van deze 55% beoefent 19% ofwel circa 48.000 mensen sport in georganiseerd verband.

Hoewel onderzoeksgegevens uiteraard met de nodige voorzichtigheid dienen te worden beschouwd, tekent zich uit dit globale overzicht toch de teneur of, dat:

– het aantal gehandicapten, dat aan sport doet aanzienlijk groter is, dan op grond van eerdere gegevens verwacht mocht worden;

– bij deze categorieën gehandicapten er een voorkeur bestaat voor recreatieve sportbeoefening in ongeorganiseerd verband;

– het aantal gehandicapten uit de betrokken categorieën dat lid is van een sportorganisatie ca. 3 maal zo hoog is als het aantal, dat binnen het verband van de bij de FSG aangesloten lidorganisaties aan sport doet. Dit houdt in, dat éénderde van de georganiseerde gehandicapte sporters aangesloten is bij een specifieke gehandicaptensportorganisatie en tweederde bij een validensportorganisatie.

Alvorens aan deze – op het eerste gezicht opvallende – gegevens conclusies te verbinden, is een nadere analyse nodig. Volgens het ITS kan het gevonden percentage van 55 zo hoog zijn in vergelijking met wat men wellicht zou verwachten, omdat:

– de gekozen leeftijdscategorie van 15–50 jaar de «ouderen» uitsluit, terwijl de groep ouderen een relatief groot percentage van de totale gehandicaptenpopulatie uitmaakt;

– de norm van 12 keer per jaar aan sport doen, om als sporter te worden aangemerkt, niet echt hoog is;

– ook mensen met een lichte of niet zichtbare handicap zijn in de onderzoekspopulatie opgenomen. Deze groep wordt door de globale waarnemer in de regel niet als gehandicapt onderkend.

Daarbij is het opvallend te noemen, dat met betrekking tot de referentiegroep de lage norm van 12 keer per jaar actief aan sport doen in feite nauwelijks van invloed is geweest op de gevonden percentages, aangezien de onderzoeksresultaten uitwijzen dat genoemde 55% 1 à 2 keer per week aan sport doet. Dit gegeven geeft aanleiding te veronderstellen dat wanneer men eenmaal over de sportdrempel is, de frequentie van de deelneming ook meteen vrij hoog is.

Om het totaal beeld van de sportparticipatie door de betrokken categorieën gehandicapten te completeren, geeft het ITS-onderzoek aan, dat van de 45% niet-sporters (ca. 110.000 personen) 32% helemaal niets en 13% incidenteel (d.w.z. minder dan 12 keer per jaar) aan sport doet. Wordt gekeken naar de wensen van deze groep niet-sporters, dan zou 22% aan sport willen gaan doen. De overige 23% wil niet of hoogstens incidenteel aan sportactiviteiten deelnemen.

Dit ITS-onderzoek is zowel naar zijn vraagstelling als naar het bereik (landelijk) het eerste in zijn soort. Deze verkenning kan daarom ook niet vergeleken worden met eerdere onderzoekingen, waardoor de relatieve betekenis van de gevonden resultaten niet goed is vast te stellen. Wel is door het ITS een vergelijking gemaakt met een eerder door dit instituut uitgevoerd onderzoek, t.w.: «Sportbeoefening: Drempels en Stimulansen» (1982). Door het uitvoeren van een aantal herberekeningen werden de steekproeven uit beide onderzoeken onderling vergelijkbaar. Het belangrijkste gegeven, dat deze vergelijking opleverde, was, dat van alle niet-gehandicapte Nederlanders van 15–50 jaar 19% helemaal niets aan sport doet, terwijl dit percentage voor de categorieën van lichamelijk en zintuigelijk gehandicapten ruim tweemaal zo hoog is nl. 39%.

Deze cijfers geven aan, dat er door gehandicapten veel minder aan sport wordt gedaan, dan door niet-gehandicapten.

### 2.2.4. *Actieve deelneming door geestelijk gehandicapten*

Aangezien de categorie van geestelijk gehandicapten niet behoorde tot de doelgroep van het eerdergenoemde ITS-onderzoek, is over de participatiegraad van geestelijk gehandicapten het inzicht beperkt tot die sporters, die binnen het verband van de Nederlandse Sportbond voor Geestelijk Gehandicapten (NSG) actief zijn. In de nota Sportbeoefening door Gehandicapten werd dit aantal gesteld op 8000. Dit uit 1981 daterende cijfer diende in 1982 bijgesteld te worden tot 9000. In 1986 is dit aantal gegroeid tot ca. 10 à 11.000 geestelijk gehandicapten die regelmatig in georganiseerd verband aan sport doen. Dit gebeurt dan binnen de kaders van ruim 110 specifieke lokale sportorganisaties. Naast de 10 à 11.000 geestelijk gehandicapten, die regelmatig in georganiseerd verband sport bedrijven zijn er ca. 8000 die jaarlijks op meer incidentele wijze aan diverse sportevenementen deelnemen. Naast het verband van de NSG wordt ook nog binnen de verbanden van het Gespecialiseerde Jeugd en Volwassenen Werk (GJVW) en intra-murale instellingen aan sport gedaan. Over de mate waarin in deze sektoren van het gehandicaptenbeleid aan sportaktiviteiten wordt deelgenomen, verschaft de departementale nota Geestelijk Gehandicapten (mei 1983, stuk nr. 17900, nrs. 1–2) enige informatie (blz. 13).

De aard van de sportdeelneming door geestelijk gehandicapten is hoofdzakelijk recreatief. De discussie over de vraag of ook voor geestelijk gehandicapten wedstrijdsportbeoefening is weggelegd wordt binnen de NSG nog steeds gevoerd. De aanleiding tot dergelijke discussies ligt daarbij in ontwikkelingen in het buitenland, waar regelmatig grote

wedstrijdsportevenementen, met vaak een internationaal karakter, plaatsvinden. De meest bekende hiervan zijn de zogenaamde «Special Olympics», die periodiek in de Verenigde Staten worden georganiseerd. Voor dergelijke evenementen wordt de NSG regelmatig uitgenodigd. Om de vraag, of men op dergelijke verzoeken moet ingaan, te kunnen beantwoorden is een standpunt over de wenselijkheid van wedstrijdsport door geestelijk gehandicapten nodig. Bij de ontwikkeling van dit standpunt heeft de NSG de hulp ingeroepen van de Vrije Universiteit te Amsterdam. In de desbetreffende publikatie: «Opinies over wedstrijdsport voor geestelijk gehandicapten» (1985) concludeert de VU, dat de meningen ter zake van de ondervraagden, t.w. clubbestuurders, ouders en sportleiders genuanceerd liggen. Als zodanig is men van mening, dat wedstrijdsportbeoefening voor de geestelijk gehandicapte een verrijking van zijn ervaringswereld kan zijn. Maar, gezien de extra eisen die wedstrijdsport aan de deelnemers stelt in vergelijking met de rekreatiesport is de overheersende mening, dat voorzichtigheid geboden is. In deze voorzichtige benadering gaan de ouders het verst, bevreesd als men is voor het plaatsen van een geestelijk gehandicapte sporter in een voor hem of haar niet of slechts moeizaam te hanteren situatie. Dit betekent, dat wedstrijdsportbeoefening door geestelijk gehandicapten onder zekere voorwaarden mogelijk zou moeten kunnen zijn. Deze voorwaarden kunnen – in algemene zin – als volgt worden geformuleerd:

- beoefening van deze sportvorm zou – voorlopig – beperkt moeten blijven tot de categorie van «hoger functionerenden», of wel de categorie van licht geestelijk gehandicapten;
- er is een intensieve begeleiding nodig;
- de activiteiten zouden bij voorkeur een kleinschalig karakter moeten hebben en takken van sport moeten betreffen met een éénduidige en eenvoudige regelstructuur.

Met betrekking tot de participatie van geestelijk gehandicapten binnen het verband van validen-sportorganisaties zijn op dit moment geen gegevens voorhanden.

## 2.3. De voorzieningen

De beschrijving van enige ontwikkelingen in de sfeer van de voorzieningen zal geschieden aan de hand van de drie hoofdcategorieën van voorzieningen, die met betrekking tot de sportbeoefening benodigd zijn. Deze voorzieningen betreffen de sportorganisaties, leiding en begeleiding en de ruimtelijke voorzieningen.

### 2.3.1. *Sportorganisaties*

In de nota «Sportbeoefening door Gehandicapten» is in hoofdstuk 2 een beschrijving gegeven van de specifieke gehandicaptensportorganisaties en een aantal validen sportorganisaties, die eveneens aandacht besteden aan de gehandicaptensport. Tegen de achtergrond van de in deze nota geformuleerde beleidsuitgangspunten is in hoofdstuk 4 (m.n. blz. 23 en 24) een aantal knelpunten geformuleerd, die globaal op het volgende neerkomen.

- Het aantal gehandicapten, dat gebruik maakt van algemeen toegankelijke sportvoorzieningen is gering.
- Het aantal specifieke gehandicaptensportorganisaties is groot ten opzichte van het aantal gehandicapten, dat regelmatig binnen deze ver banden aan sport deelneemt. Dit heeft geleid tot een versnippering van de aanwezige deskundigheid over een aantal organisaties, waarvan enkele slechts met veel moeite landelijk kunnen opereren.

– Op lokaal niveau hebben gehandicaptensportverenigingen in het algemeen nog niet een positie kunnen verwerven die vergelijkbaar is met die van andere sportverenigingen.

Met betrekking tot deze drie punten is het volgende op te merken.

*Gehandicapten en algemene sportvoorzieningen*

In paragraaf 2.2 is de participatie door gehandicapten aan sport beschreven. Met betrekking tot de categorieën van lichamelijk en zintuiglijk gehandicapten is op basis van het eerder genoemde ITS-onderzoek duidelijk geworden, dat er veel meer gehandicapten dan verwacht werd bij validen-sportorganisaties zijn aangesloten.

Omtrent de categorie geestelijk gehandicapten zijn, zoals vermeld, geen soortgelijke gegevens bekend. Deze gegevens geven daarom in ieder geval aanleiding het gestelde in de nota Sportbeoefening door Gehandicapten, omtrent het geringe aantal gehandicapten dat gebruik maakt van algemene sportvoorzieningen, sterk te nuanceren. Voor de lichamelijk en zintuiglijk gehandicapten, die in hun sportparticipatie geen wezenlijke belemmeringen als gevolg van hun handicap ervaren, gaat deze stelling immers niet meer op. Voor de zwaarder gehandicapten in genoemde categorieën en – naar verwachting – voor de categorie van geestelijk gehandicapten is het gestelde ter zake nog wel van toepassing.

Naast deze participatie op het niveau van individuele gehandicapten zijn er ook ontwikkelingen gaande op het niveau van de landelijke sportorganisaties, die vermeldenswaard zijn. Om te beginnen is er op het niveau van de koepelorganisaties sprake van toenadering tussen de Federatie Sport Gehandicapten (FSG) en de Nederlandse Sport Federatie (NSF).

Zoals de Tweede Kamer reeds eerder is meegedeeld heeft dit onder meer geleid tot het aan de FSG verlenen van een zetel in de sportdelegatie van het Nationaal Sport Overleg (NSO). Daarnaast zijn er regelmatige bestuurlijke contacten tussen beide organisaties ontstaan en wordt er gesproken over een mogelijk FSG-lidmaatschap van de NSF. Vervolgens kan nog gewezen worden op het samenwerkingsverband tussen de FSG en het Interprovinciaal Overleg Sport (IOS). Het IOS is de landelijke overkoepeling van alle provinciale sportraden. Ook op het niveau van de landelijke organisaties zijn er dwarsverbindingen tussen gehandicaptensportorganisaties en validensportorganisaties. Het meest actief ter zake stelt de Nederlandse Invaliden Sportbond (NIS) zich op. De NIS probeert – zoals de Nederlandse Basketball Bond (NBB) de zogenaamde Rolstoelliga onder haar hoede heeft genomen – gehandicaptensport bij validensportorganisaties onder te brengen.

Zo kent de NIS een aantal technische commissies, die ieder een tak van sport verder tot ontwikkeling probeert te brengen en die daarbij een permanent contact onderhoudt met de verwante validen-sportbond. Het gaat hierbij om relaties met o.a. de:

- Koninklijke Nederlandse Atletiek Unie (KNAU);
- Nederlandse Handboog Bond (NHB);
- Koninklijke Nederlandse Schutters Associatie (KNSA);
- Nederlandse Tafel Tennis Bond (NTTB);
- Nederlandse Volleybal Bond (NeVoBo);
- Koninklijke Nederlandse Zwembond (KNZB).
- Koninklijke Nederlandse Lawn Tennis Bond (K.N.L.T.B.)
- Nederlandse Jeu de Boules Bond (N.J.B.B.).

Een ontwikkeling, die tevens de aandacht vraagt binnen dit kader is die van het voetballen door gehandicapten. Een ontwikkeling, die te kenschetsen is als een ontwikkeling «van onder op». Een allereerste initiatief ter zake van de Stichting Werkenrode te Groesbeek, waar lichamelijk gehandicapte jongeren van 13–20 jaar in internaatsverband verblijven, werd

overgenomen door de Gelderse Sport Federatie (GSF). In nauw overleg met een aantal mytylscholen uit de regio Gelderland werden in eerste instantie onderlinge voetbaltournooien gespeeld. Nadat de sectie Jeugdsport van de NIS erbij was betrokken en ook contacten werden gelegd met de jeugdcommissie van de afdeling Arnhem van de KNVB werd de stap gezet tot het proberen onder te brengen van de opgerichte voetbalteams bij validen-voetbalverenigingen. Dit nu is bij een viertal verenigingen gelukt. Tevens heeft het landelijk bureau van de KNVB toegezegd deze ontwikkeling ook elders te willen stimuleren. Genoemde ontwikkeling, die beschreven staat in de brochure «En zo begon de bal te rollen» uitgegeven door de GSF (1985), beslaat een periode van ongeveer 4 jaar en is een goed voorbeeld van hoe organisatorische integratie «van onder op» tot stand kan komen.

Een validensportbond, die zich ook actief heeft ingezet voor de ontwikkeling van de gehandicaptensport is de Nederlandse Kano Bond (NKB).

Daarbij onderhoudt de NKB contact met de Stichting Watersport met Gehandicapten (SWG). De SWG – daarbij ondersteund door de Stichting Spel en Sport (SSS) – maakt de laatste jaren een interessante ontwikkeling door. Zo is enerzijds het werkterrein verbreed van het uitsluitend zeilen met gehandicapten naar ook het kanoën, roeien en plankzeilen. Daartegenover staan plannen voor het afstoten van de organisatie van de zeilvakanties voor gehandicapten op bijv. het zeilschip de «Lutgerdina». Deze activiteiten en de exploitatie van o.a. dit zeilschip zouden dan door de SWG in een aparte stichting kunnen worden ondergebracht.

De terreinverbreding door de SWG heeft ook geleid tot nauwe contacten met het Koninklijk Nederlandse Watersport Verbond (KNWV), en de Koninklijke Nederlandse Roeibond (KNRB) en participeert de SWG in die overlegstructuren, die zich met de watersport in zijn algemeenheid bezighouden om de belangen van de gehandicapte watersporter te behartigen.

Met de gemelde ondersteuning door de Stichting Spel en Sport krijgt de regionalisering binnen de SWG vorm; dat wil zeggen er wordt een actief beleid gevoerd om op lokaal niveau de gehandicaptenwatersport tot ontwikkeling te brengen en dan bij voorkeur binnen validen-watersportverenigingen. Deze aanpak heeft er toe geleid, dat bij de SWG momenteel ca. 43 lokale sportorganisaties zijn aangesloten, die actief zijn op het terrein van de gehandicaptensport. Deze aangesloten organisaties – bestaande uit validenwatersportverenigingen en specifieke lokale gehandicaptensportorganisaties en niet sport-specifieke organisaties – vormen binnen de SWG de zogenaamde Raad van Aangeslotenen, die in 1987/1988 een gedecentraliseerde opzet zal krijgen in de vorm van regionaal opererende samenwerkingsverbanden. Verder heeft het streven van de SWG het rechtstreekse lidmaatschap van de NSF te verwerven succes gehad. De algemene ledenvergadering van de NSF heeft in september 1986 dit streven van de SWG, zij het onder bepaalde voorwaarden, gehonoreerd.

Duidelijk wordt uit de globaal beschreven ontwikkeling van de SWG in de afgelopen jaren, dat de beleidsaandacht, die is gericht op serviceverlening aan andere organisaties, is gegroeid. Een situatie derhalve, die vergelijkbaar is met die van de NIS.

Binnen het raam van de relatie tussen validensportorganisaties en gehandicapten kan hier nog melding gemaakt worden van activiteiten van de Nederlandse Ski Vereniging (NSV) en de Nederlandse Jeu de Boules Bond (NJBB). Beide sportorganisaties beijveren zich om hun tak van sport ook voor gehandicapten toegankelijk te maken.

*Aantal specifieke landelijke gehandicaptensportorganisaties*

In het aantal specifieke landelijke gehandicaptensportorganisaties is ten opzichte van het daaromtrent gestelde in de nota «Sportbeoefening

door Gehandicapten» geen wijziging gekomen. Evenmin heeft zich een wijziging voorgedaan in de geaardheid van het werkterrein en de te bereiken doelgroepen van de betreffende organisaties, behalve dan de eerder genoemde werkterreinverbreding van de SWG. Verder is de naam van de Stichting Sport Instuif Gehandicapten (SSIG) gewijzigd in Landelijke Federatie Sportinstuiven Gehandicapten (LFSIG).

*Aspecten van krachtenbundeling*

*Financiële aspecten*

Is derhalve het aantal gehandicaptensportorganisaties niet gewijzigd, wel is er binnen het verband van de FSG, als koepelorganisatie, een proces op gang gekomen, dat is gericht op een sterkere bundeling van de beschikbare menskracht. Naast motieven van werkinhoudelijke aard – het beter kunnen inzetten van de beschikbare menskracht voor de totaliteit van de gehandicaptensport – liggen aan dit proces ook motieven van financiële aard ten grondslag. Ook aan de gehandicaptensportwereld zijn immers de sociaal-economische ontwikkelingen van de afgelopen jaren niet voorbijgegaan. In de regel betekende dit een nullijn voor wat betreft de (structurele) bijdragen van de zijde van het ministerie en de Stichting Nationaal Fonds Sport Gehandicapten (SNFSG) en een korting op de bijdragen van de kant van de Stichting de Nationale Sporttotalisator (SNS), als gevolg van – wat de SNS betreft – de sterk teruggelopen inleg.

Met betrekking tot de financiering van de gehandicaptensport door de SNFSG kan nog het volgende worden opgemerkt. De inkomsten van de SNFSG bestaan in hoofdzaak uit de opbrengsten van de jaarlijkse landelijke collecte en charitatieve acties via bijv. de televisie. Een belangrijke financiële impuls kon de SNFSG aan de gehandicaptensport geven door de opbrengsten van de groots opgezette Telebingo actie aan het eind van de jaren '70. Deze fondsen-wervingsactie werd opgezet ter financiering van de in 1980 in Arnhem georganiseerde Olympische Spelen voor Gehandicapten. De Telebingo-actie bracht echter meer op dan voor genoemd evenement nodig was. Deze meeropbrengst werd ingezet om tal van initiatieven, gericht op de bevordering van de gehandicaptensport, te ondersteunen. De aard van de bijdragen was aanvankelijk éénmalig van karakter.

Een belangrijk deel van de Telebingo-gelden werd door de SNFSG ter beschikking gesteld aan de landelijke gehandicaptensportorganisaties. Hoewel met name bedoeld voor het financieren van projecten in de activiteitensfeer, werden de Telebingo-gelden door de meeste organisaties mede ingezet ter dekking van hun structurele uitgaven. Structurele uitgaven, die relatief sterk waren gestegen.

Dit werd mede nodig door eerder genoemde stabilisatie van en korting op de inkomsten uit andere bronnen en het niet meer groeien van de jaarlijkse collecte opbrengsten.

Een belangrijk deel van de landelijke gehandicaptenorganisaties zal naar verwachting binnen afzienbare tijd in ernstige financiële problemen komen. De omvang daarvan is momenteel nog niet te overzien.

*Huisvesting*

Eerder genoemd proces van bundeling van krachten blijkt een moeizame aangelegenheid te zijn. Een dergelijk proces vereist immers een zorgvuldige afweging tussen het algemeen gehandicaptensportbelang en de belangen van de individuele organisaties, in zowel financiële zin als in de zin van behoud van eigen identiteit.

Het eerste zichtbare resultaat van dit bundelingsproces is de principe-bereidheid van een viertal organisaties om een gezamenlijke huisvesting te betrekken in Amersfoort. Het gaat hierbij om de Nederlandse Invaliden Sportbond (NIS), Koninklijke Nederlandse Dovensportbond (KNDSB), Sportfederatie Visueel Gehandicapten Nederland (SVGN) en de Stichting

Viscentra Gehandicapten (SVG). De overige organisaties, inclusief de FSG zelf, zullen om uiteenlopende redenen *nog* niet naar Amersfoort verhuizen. Het ziet er dan uit, dat op termijn meer organisaties zich in Amersfoort zullen gaan vestigen. In de kosten van de verhuizing van de genoemde vier organisaties is door het departement een bijdrage verstrekt aangezien het bundelingsstreven zeer positief wordt beoordeeld.

*Gezamenlijk blad*

Een tweede resultaat van het in gang gezette proces is de uitgave van een gezamenlijk maandblad, getiteld «Sport op Maat», dat door de FSG met ingang van 1 januari 1986 op de markt is gebracht. Inmiddels wordt bezien of een dergelijk blad aan de verwachtingen voldoet. Verwachtingen, die betrekking hebben op een betere presentatie van de gehandicaptensport in de samenleving enerzijds en het fungeren als bondsblad van de individuele organisaties anderzijds. Ook in deze activiteit dient zich de problematiek van het vinden van het juiste evenwicht tussen het algemeen en individueel belang aan.

Zo is bijvoorbeeld de NIS bereid gebleken gedurende het jaar 1986 geen eigen blad uit te geven; de andere lidorganisaties kijken liever eerst de kat uit de boom en wachten het resultaat van het experiment af.

*Tegenbeweging*

Hoewel er, zoals blijkt, een paar aanzetten tot krachtenbundeling zijn gedaan, is er sinds november 1986 sprake van een tegenovergestelde tendens.

De Nederlandse Sportbond Geestelijk Gehandicapten (NSG) heeft nl. haar lidmaatschap van de FSG opgezegd.

Er is inmiddels een commissie van goede diensten ingesteld om te bemiddelen in deze.

*Rijkssubsidieregeling*

In de nota «Sportbeoefening door Gehandicapten» (blz. 31) is aangekondigd dat een aparte subsidieregeling ten behoeve van een aantal gehandicaptensportorganisaties zou worden overwogen. Op grond van de weergegeven ontwikkelingen ten aanzien van het bundelen van menskracht, het trachten te komen tot gezamenlijke huisvesting, maar met name ook de groeiende toenadering tussen gehandicapten- en algemene sportorganisaties is daarvan afgezien. Het is naar mijn opvatting verstandig deze ontwikkelingen zich verder te laten uitkristalliseren. Hieraan kan nog worden toegevoegd, dat in de overwegingen mede is betrokken het door het departement in gang gezette onderzoek naar de mogelijkheden tot invoering van budgettering als nieuwe methode van subsidiëring van landelijke sportorganisaties, binnen welk algemeen kader ik bij voorkeur ook de gehandicaptensportorganisaties zal beschouwen.

*Organisatie op lokaal niveau*

De kern van de sportbeoefening in zijn algemeenheid ligt in een goede organisatie op lokaal niveau. Dit geldt zeker ook voor de gehandicaptensport, vanwege haar overheersend recreatief karakter. In de nota «Sportbeoefening door Gehandicapten» is ter zake als knelpunt gesteld, dat gehandicaptensportverenigingen zich in het algemeen nog geen positie hebben kunnen verwerven, die vergelijkbaar is met andere sportverenigingen. Een in het algemeen bescheiden aanbod van mogelijkheden voor gehandicapten om sport in de vrije tijd te beoefenen is daarvan het gevolg, evenals een relatief sterke behoefte aan ondersteuning van de zijde van de landelijke organisaties, zo gaat de nota verder (bladzijde 24).

*Algemene ontwikkelingen*

Ter zake van deze constatering kan op basis van enkele ontwikkelingen en nieuw verkregen inzichten worden gezegd, dat het beeld van de wijze

waarop gehandicaptensport op lokaal niveau gestalte heeft gekregen genuanceerder ligt dan de kwestie van de verhouding tussen gehandicaptensportverenigingen en andere verenigingen.

Zo hebben de resultaten van het eerder genoemde ITS-onderzoek uitgewezen, dat relatief veel gehandicapten zich reeds een plaats hebben verworven binnen de validen-sportwereld.

Daarnaast is het aantal lokale organisaties, dat zich bezighoudt met sportbeoefening door geestelijk gehandicapten en bij de NSG is aangesloten, gestegen van 91 in 1981 via 107 in 1984 naar ca. 115 in 1985.

Deze lokale organisaties verschillen onderling echter sterk. Zo zijn er specifieke sportorganisaties voor geestelijk gehandicapten, maar ook organisaties met een meer algemene doelstelling die ook permanent sportmogelijkheden bieden voor geestelijk gehandicapten. Deze uitbreiding van lokale sportmogelijkheden voor geestelijk gehandicapten is toe te schrijven aan een actief wervingsbeleid dat de NSG voert, daarbij bijgestaan door de Stichting Spel en Sport en provinciale sportraden. Deze steun van de Stichting Spel en Sport (SSS) was een voortvloeisel uit het door het departement in 1983 gedane open aanbod aan alle landelijke sportorganisaties om met inzet van de menskracht van de SSS projecten ten behoeve van het lokale niveau op het terrein van het beleid stimulering sportdeelneming (SSD) te ontwikkelen en uit te voeren. Naast de NSG hebben ook de NIS en – zoals reeds eerder vermeld – de SWG van deze mogelijkheid gebruik gemaakt en doen dat nu nog. Deze ondersteuningsmogelijkheid door de SSS is qua financiering van de activiteiten gekoppeld aan de bijdragen uit de rubrieken 1.1 en 2.5 (de zogenaamde SSD-rubrieken) van de SNS.

Binnen het verband van de SWG heeft dat – zoals reeds gezegd – geleid tot eerste aanzetten tot regionalisering en daarmee een directere benadering van en structurering op lokaal niveau.

*Boven-lokale samenwerking*

Een bijzonder probleem met betrekking tot de structurering van specifieke gehandicaptensportvoorzieningen doet zich voor, wanneer er sprake is van kleinere gemeenten. Voor de provinciale sportraad Utrecht, sinds 1985 geheten: Provinciaal Steunpunt Sport Utrecht (PSSU), was dit aanleiding een experiment regionalisering te starten. Uitgangspunt is daarbij, dat kleinere gemeenten vaak onvoldoende draagvlak hebben voor het oprichten van specifieke gehandicaptensportverenigingen. Op basis van een gericht vooronderzoek naar knelpunten die deelneming belemmeren en behoeften aan deelneming die er zijn, is met steun van het Ministerie in de regio Eemland met Amersfoort als kerngemeente een experiment gestart om de gehandicaptensportvereniging te Amersfoort om te bouwen van een lokale naar een regionale c.q. bovenlokale vereniging.

Getracht wordt daarbij ook de overige gemeenten in de regio Eemland te betrekken. Een aantal van hen heeft reeds medewerking toegezegd.

Hierbij wordt dus bewust schaalvergroting gehanteerd als middel tot het scheppen van meer sportmogelijkheden voor meer gehandicapten. In dit experiment, waarvan de resultaten nog niet bekend zijn, wordt een dergelijke schaalvergroting getoetst op de mogelijkheid de knelpunten die er in de gehandicaptensport vaak zijn in de sfeer van het vrijwillig kader, de financiën, het vervoer, voorlichting, e.d. weg te werken c.q. te verminderen.

Over het nut van bovengemeentelijke samenwerking wordt ook gesproken in het rapport, dat naar aanleiding van een onderzoek in de provincies Gelderland en Overijssel, is gepubliceerd. In beide provincies is, in opdracht van de respectievelijke provinciale sportraden en met financiële steun van het ministerie, een onderzoek verricht naar de sportmogelijkheden voor gehandicapten. Voor beide onderzoeken is een gelijksoortige opzet en vraagstelling gehanteerd en heeft twee gedegen

en separate – op elk van beide provincies betrekking hebbende – publicaties opgeleverd onder de titel «Ook gehandicapten sporten» (1984). Van beide rapporten is tevens een separate samenvatting verschenen. In het Gelderse rapport wordt op basis van de verzamelde onderzoeksgegevens in de richting van de gemeenten onder andere de volgende aanbeveling gedaan: «de gehandicaptensport moet, gezien het bovenlokale karakter van sportorganisaties voor gehandicapten, onderwerp zijn van intergemeentelijk overleg en samenwerking. Dit, met name om te komen tot uniformiteit en harmonisatie rond subsidiëring. Een ander aspect voor overleg en samenwerking betreft het aanbod van aangepaste accommodaties» (samenvatting bladzijde 26). Tevens beveelt het rapport aan, dat «een gestructureerd overleg tussen de regionaal georiënteerde gehandicaptensportorganisatie en de betreffende gemeentebesturen moet worden bevorderd». (id., blz. 33). Het Overijsselse rapport spreekt ter zake in termen van gelijke strekking (samenvatting, blz. 26, 27). Deze Gelders/Overijsselse aanbeveling kan opgevat worden als een steun in de rug van het eerder vermelde Utrechtse experiment.

Ook ten aanzien van diverse andere aspecten, die aan het vorm en inhoud geven van de gehandicaptensport op lokaal niveau verbonden zijn heeft het Gelders/Overijsselse onderzoek een schat aan gegevens opgeleverd. Binnen het raam van deze voortgangsnotitie zou het echter te ver voeren op alle details nader in te gaan.

*Rijk geschakeerd beeld*

Vermeldenswaard is binnen dit kader nog wel, dat de gehandicaptensport een rijk geschakeerd beeld vertoont voor wat betreft de organisatorische vormgeving op lokaal niveau. Daar waar de georganiseerde sport voor niet-gehandicapten zich op lokaal niveau in overgrote meerderheid kenmerkt door éénduidige structurering van verenigingen, die één tak van sport tot hun werkterrein rekenen en daarbij meestal zijn aangesloten bij de betreffende sportbond, is het organisatiepatroon van de lokale gehandicaptensportorganisaties veel diverser van aard. De organisatievormen variëren ter zake van een gehandicaptensportvereniging die zich ten behoeve van één categorie gehandicapten bezig houdt met één tak van sport tot organisaties, die meerdere categorieën gehandicapten tot hun doelgroep rekenen en meerdere takken van sport in hun programma hebben.

*Collectief lidmaatschap*

Een ontwikkeling, die er eveneens op gericht is meer gehandicapten in georganiseerd verband aan sport te laten doen is het creëren door de NIS van het zogenaamde collectieve lidmaatschap. Collectieve leden zijn dan die gehandicapten, die binnen het verband van een instelling voor gehandicaptenzorg, waar ze al dan niet tijdelijk verblijven, regelmatig aan sport doen en via de betreffende instelling bij de NIS zijn aangesloten. De NIS heeft besloten, dat collectieve en «gewone» leden dezelfde rechten en plichten in de richting van de NIS hebben. Met name voor gehandicapten, die of tijdelijk in een dergelijke instelling verblijven en/of alleen bijvoorbeeld doordeweeks in een instelling verblijven en in de weekends naar huis gaan en elders wonen, vormt een dergelijke binding aan de NIS een goede mogelijkheid om bijvoorbeeld aan wedstrijdsportactiviteiten van de NIS deel te nemen.

*Overige aspecten*

Een aspect dat binnen het raam van de organisatie van de gehandicaptensport op lokaal niveau eveneens een rol speelt betreft de steeds inniger geworden samenwerking tussen de landelijke organisaties en – voorzover al gerealiseerd – hun districten, afdelingen of regio's en de provinciale sportraden. De provinciale sportraden beschikken immers veelal over een consulent, die expliciet gehandicaptensport in zijn of haar

taakopdracht heeft. Deze consulenten gehandicaptensport hebben onder andere een ondersteunende functie naar het lokale niveau toe en fungeren ook vaak als een soort intermediair tussen het landelijke en lokale niveau. Zoals blijkt uit de financiële paragraaf bij deze notitie wordt in een aantal gevallen deze consulenten funkties door het ministerie ten gevolge van een arbeidsplaatsenplan gefinancierd. Momenteel is een evaluatie van deze situatie gaande.

Tenslotte zij nog melding gemaakt van een interessant bovenlokaal initiatief in Zeeland op het terrein van het vervoer van gehandicapten, die geen of in onvoldoende mate gebruik kunnen maken van het openbaar vervoer en zelf niet over mogelijkheden ter zake beschikken. Opgericht is namelijk de «Stichting Vervoer Gehandicaptensport Zeeland», die op 1 maart 1986 van start is gegaan en gebruik maakt van de diensten van vrijwilligers, die hun eigen vervoermiddel gebruiken en van inrichtingen en verpleegtehuizen die hun aangepaste busjes ter beschikking stellen. Het vervoer wordt geregeld door één van de vier regionale coördinatoren op initiatief van de gehandicapte sporter zelf, die een bijdrage in de vervoerskosten levert, die overeenkomt met de tarieven voor het openbaar vervoer. De Stichting, in het bestuur waarvan de Zeeuwse Sportraad vertegenwoordigd is, wordt gesubsidieerd door de provincie en enkele Zeeuwse gemeenten.

Over deze nieuwe ontwikkeling is op dit moment nog geen informatie voorhanden.

### 2.3.2. *Leiding en begeleiding*

In de nota «Sportbeoefening door Gehandicapten» is als algemeen knelpunt gesignaleerd, dat het aantal gehandicapten, dat aan de diverse vrijwilligerscursussen deelneemt, gering is, waardoor – mede als gevolg daarvan – gehandicapten in allerlei kaderfuncties sterk ondervertegenwoordigd zijn (bladzijde 24).

Zonder over exacte gegevens te beschikken, zijn er toch signalen uit de hoek van de gehandicapten-sportorganisaties dat de belangstelling van gehandicapten om aan opleidingen deel te nemen zeker groeiende is.

Daarnaast hebben de organisaties het opleidingenpakket in de loop der jaren niet alleen uitgebreid in de zin van «meer van hetzelfde» maar zij hebben ook een grotere verscheidenheid gerealiseerd. Deze groei komt ook tot uiting in de door het ministerie in het kader van de Rijksregeling geleverde financiële bijdragen.

Verder is na een voorbereidingstijd van bijna twee jaar in augustus 1984 een onderzoek van start gegaan naar de wenselijkheid en haalbaarheid van de toelating van gehandicapten tot de opleiding tot beroepssportleider aan het MDGO-SB (het voormalige CIOS). De resultaten van dit door de ministeries van O en W en WVC gesteunde onderzoek wijzen uit, dat voor bepaalde categorieën lichamelijk en zintuiglijk gehandicapten toelating tot de reële mogelijkheden behoort, waarbij aan het uitgangspunt dat gehandicapte studenten hetzelfde, dus volwaardige, diploma dienen te behalen als niet-gehandicapte studenten, niet getornd behoeft te worden. Deze uitkomsten, evenals een weergave van een aantal randvoorwaarden, die vervuld dienen te worden om de toelating te effectueren, zoals bijvoorbeeld de toegankelijkheid van de schoolgebouwen en accommodaties, de beschikbaarstelling van extra docentenuren voor de begeleiding van de gehandicapten en dergelijke staan vermeld in het eindadvies, dat onder de titel «Gehandicapten op het CIOS?» in het begin van 1986 is gepubliceerd. Dit rapport, dat namens de vier CIOS-instituten is opgesteld door twee docenten van het CIOS te Overveen en te Arnhem, is in februari 1986 aan de Staatssecretaris van O en W aangeboden.

In het rapport wordt gestreefd naar het toelaten van gehandicapten op het CIOS met ingang van het studiejaar 1987–1988. Voor de daartoe benodigde faciliteiten zal extra financiële steun nodig zijn van de zijde van

O en W, zijnde het meest betrokken departement. Deze steun – vooralsnog beperkt tot de duur van één studieperiode – is inmiddels door mijn collega van O en W gegeven, hetgeen inhoudt dat met ingang van het studiejaar 1987–1988 aan het CIOS te Arnhem een aantal gehandicapten met de opleiding kan starten.

Voorts geeft het Nationaal Instituut Sportgezondheidszorg (NISGZ) expliciet aandacht aan de gehandicaptensport. Via het nieuwe systeem van sportkeuring het zogenaamde Preventief Sport Medisch Onderzoek (PSMO) en de mogelijke inschakeling van Sportmedische Adviescentra (SMA's) kan met name de medische adviesfunctie ten aanzien van de sportdeelneming door gehandicapten meer inhoud krijgen.

Tot slot zij nog melding gemaakt van het feit, dat in het kader van het Gespecialiseerd Jeugd- en Volwassenenwerk de sportbeoefening nog steeds tot het aktiviteitenpakket behoort. De consulenten G.J.V.W. hebben onder andere tot taak – in het kader van de z.g. «brugfunctie» – om algemene voorzieningen toegankelijk te maken voor (licht)geestelijk gehandicapten. In verband hiermee worden initiatieven ondersteund, die gericht zijn op een aktieve sportbeoefening door geestelijk gehandicapten in algemene en categoriale sportclubs. De aktiviteiten bestaan uit het opzetten van concrete sportaktiviteiten, het ondersteunen van besturen van sportverenigingen die zich ook op geestelijk gehandicapten willen richten, alsmede de werving, training en begeleiding van vrijwilligers.

2.3.3. *Ruimtelijke voorzieningen*

In de nota Sportbeoefening door Gehandicapten zijn knelpunten gesignaleerd op het gebied van de toegankelijkheid en beschikbaarheid van sportaccommodaties. Gewezen is op het feit, dat met name voor de categorie rolstoelgebruikers de toegankelijkheid te wensen over laat.

Daarbij gaat het onder meer om de toegang tot het gebouw en het ontbreken van aangepaste was- en kleedruimten.

Verder is in deze nota een landelijke inventarisatie – in samenwerking met de VNG – naar de aard en omvang van de toegankelijkheidsproblematiek aangekondigd.

Na aanvankelijke bezwaren bij de VNG tegen een dergelijke gezamenlijke inventarisatie kon door WVC later toch een gezamenlijke «Werkgroep Toegankelijkheid Overdekte Sportaccommodaties» in het leven worden geroepen teneinde WVC te adviseren inzake het onderhavige beleid. Voorts zijn in enkele gevallen (de vier grote gemeenten, Den Bosch, Rijswijk, Haarlem, en sporthal Heliomare experimentele subsidies t.b.v. aanpassingen beschikbaar gesteld, mede om daarmee ervaring op te doen.

De genoemde werkgroep (waarin naast WVC zitting hadden IPO, IOS, VNG, FSG en NSF) heeft allereerst gepoogd middels gesprekken met betrokken organisaties een beeld te krijgen van aard en omvang van de problematiek. Dit leverde te weinig concrete informatie op. Wel werden voldoende «signalen» ontvangen die een verder onderzoek rechtvaardigden.

Voorts had mijn ambtsvoorganger inmiddels aan de Tweede Kamer toegezegd te pogen om een «kaart» van de toegankelijkheid te doen opstellen.

Daarop is besloten tot een landelijke inventarisatie onder alle gemeenten naar «het gebruik van overdekte sportaccommodaties in Nederland door gehandicapten in groepsverband». Deze inventarisatie is uitgevoerd door de Stichting Gelderland en afgesloten met een rapport aan WVC d.d. maart 1985. Daaruit is o.m. het volgende gebleken:

– in totaal worden 553 overdekte sportaccommodaties wekelijks door gehandicapte sporters gebruikt;

– de gemiddelde gebruiksduur ligt op 4,6 uur per week per accommodatie;

– het meest wordt gebruik gemaakt van sporthallen/gymnastieklokalen (33%) en zwembaden (31%);
– van de door gehandicapten gebruikte sportaccommodaties is 30% niet of onvoldoende aangepast, 43% voldoet en 23% is voorzien van een ITS-symbool;
– naar soort accommodatie zijn er ook verschillen in de mate van aanpassing. In de categorie sporthallen/gymlokalen is 40% niet aangepast en in de zwembaden is dit 21%.
– in ca. 15% van deze accommodaties zijn (in principe) nog uren beschikbaar voor gehandicaptensport;
– daarentegen zijn er in totaal 185 sportaccommodaties die wel zijn voorzien van een ITS-symbool maar die niet door gehandicapte sporters worden gebruikt (het betreft hier met name sporthallen);
– tenslotte zijn er provinciale verschillen inzake het gebruik per week en het al of niet aangepast zijn van de sportaccommodaties. Er is daarbij geen sprake van een eenduidig beeld per regio.

De werkgroep heeft op basis van deze gegevens een landelijke knelpuntenlijst opgesteld van 113 overdekte sportaccommodaties welke aangepast zouden moeten worden. Daarbij is uitgegaan van een prioriteit in voorzieningen t.b.v. aktieve sportbeoefening. In overleg met de FSG is een minimumpakket[1] van aanpassingen opgesteld waaraan de betrokken sportaccommodaties zouden moeten worden voldoen.

Vervolgens is per provincie een prioriteitenlijst opgesteld van projekten. Het ministerie van WVC heeft voor deze aanpassingen een subsidie beschikbaar gesteld van 80 % van de subsidiabele kosten met een maximum van f. 30.000,- per projekt, uitgaande van:
– de beschikbaarheid van één aangepast accommodatie per type gemeente;
– een ondergrens van minimaal 2 gebruiksuren per accommodatie per week.

Op deze wijze zijn in de begrotingsjaren 1985 en 1986 18 projekten gesubsidieerd. Er zijn 38 projekten afgevallen, omdat in de meeste gevallen de accommodatie inmiddels was aangepast ofwel de betrokken gemeente geen gebruik wenste te maken van het aanbod.

De resterende 57 sportaccommodaties werden alle minder dan 2 uren per week door gehandicapten gebruikt en kwamen derhalve niet voor subsidie in aanmerking.

Gelet op het bovenstaande dringt de conclusie zich op dat er thans in Nederland een redelijk patroon bestaat van aangepast sportaccommodaties.

De manifeste knelpunten welke waren geïnventariseerd zijn – met inachtneming van de gehanteerde criteria – opgelost. Bovendien is sprake van een aantal volledig aangepaste accommodaties – voorzien van het ITS-symbool – die niet worden gebruikt door gehandicapte sporters in groepsverband. Tenslotte mag worden aangenomen, dat er ook nog een groep sportaccommodaties is, die wel voldoende is aangepast, maar evenmin door gehandicapte sporters wordt gebruikt (dit is immers niet geïnventariseerd).

### 2.4. Promotie en voorlichting

Voor het (verder) ontwikkelen van de gehandicaptensport is naast een adequaat patroon van organisatorische-, kader- en ruimtelijke voorzieningen eveneens een gerichte promotie via onder andere publiciteitsmedia een noodzakelijk gegeven. In de nota «Sportbeoefening door Gehandicapten» werd de verwachting uitgesproken, dat één van de faktoren die een rol zou spelen in de relatief geringere deelneming door gehandicapten, de onbekendheid met de diverse mogelijkheden van sportbeoefening zou zijn.

[1] Dit «aanpassingspakket» houdt o.m. het volgende in:
– invaliden-parkeerplaats(en) direkt bij de ingang;
– drempel- en obstakelvrije toegang;
– goede beschikbaarheid en bereikbaarheid van de kleed- en wasgelegenheid en de sportruimte;
– enkele specifieke voorzieningen zoals een zwembadlift.

Uit het eerder genoemde ITS-onderzoek is naar voren gekomen dat deze faktor inderdaad een belangrijke rol speelt. Een relatief groot aantal van de onderzochte gehandicapten bleek een gebrek aan informatie over sportieve mogelijkheden te hebben.

In de afgelopen jaren is in de zin van het verstrekken van voorlichting steun verleend aan aktiviteiten van de FSG en de aangesloten lidorganisaties ter zake. Deze aktiviteiten, resulterend in diverse soorten folders, brochures, e.d. hebben ongetwijfeld bijgedragen aan een grotere naamsbekendheid van de betreffende organisaties, vooral binnen de kring van de te bereiken doelgroep zelf. Promotie van de gehandicaptensport is echter ook noodzakelijk in de richting van, wat genoemd kan worden, het brede publiek in verband met de gewenste maatschappelijke acceptatie en inbedding. Daartoe is het zaak, dat vooral ook de landelijke media aan de gehandicaptensport aandacht besteden. Hoewel enkele omroeporganisaties in de afgelopen jaren incidenteel aandacht hebben geschonken aan de gehandicaptensport via de TV – bijvoorbeeld naar aanleiding van de wereldzomerspelen in de VS in 1984 – is er helaas nog geen sprake van een meer strukturele aandacht.

In de bekende algemene sportprogramma's op TV wordt in de regel geen aandacht aan de gehandicaptensport geschonken. Indien er al aandacht is dan betreft het specifieke programma's, dan wel vormt de gehandicaptensport een item in charitatieve uitzendingen, gericht op het inzamelen van gelden. De beeldvorming rond de gehandicaptensport is derhalve – ondanks de enigermate toegenomen aandacht van de zijde van de landelijke media – hoofdzakelijk éénzijdig van aard gebleven.

Bij een aantal gehandicaptensportorganisaties is de opvatting groeiende, dat deze éénzijdige beeldvorming – zeker tegen de achtergrond van integratieperspectieven, maar ook met het oog op de werving van meer gehandicapte sporters – bijstelling behoeft. Het reeds eerder genoemde nieuwe periodiek van de FSG «Sport op Maat» getuigt zowel qua naamgeving als qua inhoud van een verbreding van het aandachtsveld. Binnen dit raam verdient ook vermelding de op initiatief van het ministerie in gang gezette ontwikkeling om bekende valide (ex)topsporters structureel in te schakelen in landelijke promotiecampagnes.

Een eerste uiting daarvan betrof de met financiële steun van het ministerie vervaardigde TV-spot, die in 1985 in Socutera verband werd uitgezonden ter ondersteuning van de jaarlijkse collecte van de Stichting Nationaal Fonds Sport Gehandicapten (SNFSG).

In deze spot traden bekende (ex)topsporters belangeloos op, te weten Bettine Vriesekoop, Johan Cruijff, Gerard Nijboer en Gerrie Knetemann. Naast het direkte doel van fondsenwerving, werd met deze spot ook nagestreefd een bijdrage te leveren aan een grotere acceptatie van de gehandicaptensport binnen de sportwereld in zijn totaliteit.

Een andere wijze van promotie betreft het inschakelen van topsporters bij bijv. het geven van demonstratielessen. Zo is de NIS, met financiële steun van het departement en uit het bedrijfsleven, voor enige jaren een part-time dienstverband aangegaan met een Nederlandse top-judoka, om de judosport onder met name jeugdige gehandicapten te promoten en deelneming te bevorderen. Mede door de sterke persoonlijke inzet van deze judoka loopt dit projekt in het algemeen succesvol.

## 3. INTEGRATIE IN DE SPORT

### 3.1. Algemeen

In hoofdstuk 1 is reeds vermeld, dat het streven naar integratie van gehandicapten in de samenleving een algemeen uitgangspunt vormt voor het rijksoverheidsbeleid op het gebied van de gehandicaptensport. Dit algemene uitgangspunt behoeft echter een nadere toespitsing op de

sportsector, om duidelijk te kunnen maken welke rol de sportwereld in het integratiestreven zou kunnen vervullen. Deze toespitsing zal in het vervolg van dit hoofdstuk geschieden, waarbij een aantal van de in hoofdstuk 2 weergegeven ontwikkelingen mede van invloed zijn.

### 3.2. Kenmerken van integratie in de sport

In het voorjaar van 1981 en van 1982 is aan de Tweede Kamer een rapportage toegezonden over de projecten in diverse gemeenten die tot doel hadden de sportbeoefening door gehandicapten en niet-gehandicapten in geïntegreerd verband te bevorderen. Ook na deze periode zijn in diverse gemeenten soortgelijke projecten ondersteund, maar de ervaringen hiermee hebben geen wezenlijk nieuwe elementen in de problematiek van de integratie van gehandicapten in de sport aan het licht gebracht. Een derde, separate, rapportage ter zake is dan ook niet overwogen.

In zijn algemeenheid kan op basis van de opgedane ervaringen ter zake gezegd worden, dat:

- integratie een proces is, dat een min of meer natuurlijk verloop kent, dat wel bevorderd doch niet geforceerd kan worden, en dat
- integratie op diverse wijzen vorm en inhoud kan worden gegeven.

Een wezenlijk element in deze algemene constatering is, dat de mate en de vorm waarin sprake kan zijn van sportbeoefening in geïntegreerd verband sterk samenhangt met de wensen, behoeften en mogelijkheden van de individuele sporters en de – meestal lokale – sportsituatie. Deze samenhang komt in de hiernavolgende nadere precisering van wat onder integratie in de sport kan worden verstaan nog nadrukkelijker tot uitdrukking.

De wijze waarop integratie vorm krijgt in de concrete sportsituatie lopen zeer uiteen en somtijds stokt het proces om zeer praktische redenen of vanwege de gehandicapte sporter zelf.

Hoewel er sprake is van een nagenoeg oneindig aantal mogelijke vormgevingen, kunnen – gebaseerd op de verschillende ervaringen – globaal drie hoofdvormen worden onderscheiden, die in het kort zullen worden aangeduid.

- Als eerste hoofdvorm van integratie, die tevens de historisch gegroeide situatie het meest weerspiegelt, is te noemen het naast elkaar bestaan van specifieke en algemene sportorganisaties. Dat dit *coëxistentiemodel* toch wordt opgevat als een vorm van integratie heeft als achtergrond het idee, dat het voor gehandicapten in de regel minder vanzelfsprekend is om aan sport te gaan doen dan voor niet-gehandicapten. Om toch de eerste stap over de sportdrempel te maken geven veel gehandicapten er in eerste instantie de voorkeur aan – zo blijkt uit de eerder genoemde gemeentelijke projecten – deel te nemen in de kring van mede-gehandicapten.

In veel van de door het departement ondersteunde op integratie gerichte projecten, kwamen de stimuleringsactiviteiten in de praktijk dan ook meer neer op het over de drempel halen van nog niet-sportende gehandicapten, dan op het in geïntegreerd verband beoefenen van sport met niet-gehandicapten.

Deze omstandigheid geeft voedsel aan de opvatting, dat het in eigen kring van mede-gehandicapten deel nemen wel degelijk als een vorm van integratie is te beschouwen. Weliswaar is hier, in termen van een «integratie-continuum», wel sprake van de minst vergevorderde vorm van integratie.

- De tweede hoofdvorm van integratie betreft de situatie waarin binnen het verband van een validen sportorganisatie een afdeling of sectie gehandicaptensport functioneert. Een voorbeeld van deze vorm van *organisatorische integratie* is een sectie zitvolleybal binnen een algemene volleybalvereniging, zoals dat in de gemeente Zaanstad – mede onder

invloed van een door het ministerie gesteund integratieproject – tot stand is gekomen. Op landelijk niveau is er het voorbeeld van de Rolstoelliga binnen het verband van de Nederlandse Basketball Bond. Dit model van integratie kan daarom ook wel het *sectie-model* worden genoemd.

– De derde hoofdvorm van integratie is te typeren als het model van *volledige integratie*, waarbij gehandicapten en niet-gehandicapten gezamenlijk en gelijktijdig hun sport beoefenen. Deze, weleens als meest ideale vorm van integratie beschouwde situatie, kenmerkt zich door het feit , dat het al dan niet gehandicapt zijn geen doorslaggevende factor is in het deelnemen aan sport. In een dergelijke situatie zullen, wanneer het bijvoorbeeld om wedstrijdsport gaat, factoren die met het gehandicapt-zijn samenhangen geen rol spelen in bijv. selecties die plaatsvinden om te bepalen wie in welk team mag meedoen en tevens zal uit de publikatie van de uitslagen van wedstrijden niet duidelijk worden wie wel en wie niet gehandicapt zijn.

### 3.3. Integratie op maat

Zoals blijkt is integratie van gehandicapten in de sport een veelvormig en ook dynamisch gebeuren en de vorm- en inhoudgeving daarvan dient zo te zijn dat een-ieder die het aangaat optimaal kan participeren. Dat wil zeggen, dat integratie in de sport aangepast dient te zijn aan de wensen, behoeften en mogelijkheden van de sporters, al dan niet gehandicapt zijnde.

Deze opvatting over integratie in de sport houdt in, dat een beleid, dat gericht is op stimulering van sportdeelneming door gehandicapten per definitie een beleid is gericht op integratie.

Gezien het voorgaande ben ik van mening dat de doelstelling van het beleid, zoals geformuleerd in de nota Sportbeoefening door Gehandicapten, niet bijgesteld behoeft te worden. Voor de goede orde wordt deze doelstelling hierbij nog eens weergegeven:

«Het bevorderen dat gehandicapten – naar eigen keuze en overeenkomstig eigen aanleg – op verantwoorde wijze sport kunnen beoefenen dan wel daarbij op andere wijze betrokken kunnen zijn» (blz. 20).

Wel betekent dit, dat de realisering van deze doelstelling beschouwd dient te worden tegen een achtergrond, die een meer genuanceerd karakter heeft gekregen. Ik verwijs ook naar de geschetste vormen van integratie die als zodanig uitgebreid onderwerp van studie zijn geweest bij gelegenheid van een congres georganiseerd n.a.v. het verschijnen van de Nota Sportbeoefening door Gehandicapten.

## 4. GEHANDICAPTENSPORTBELEID IN DE TOEKOMST

### 4.1. Inleiding

Op basis van de in hoofdstuk 2 beschreven ontwikkelingen en de in hoofdstuk 3 weergegeven uitgangspunten zal in dit hoofdstuk een schets worden gegeven van het gehandicaptensportbeleid, zoals het departement dat de komende jaren voor ogen staat. Daarbij zal geen sprake zijn van ingrijpende wijzigingen ten opzichte van het in de afgelopen jaren gevoerde beleid. Wel zal – aansluitend bij de ontwikkelingen in de gehandicaptensport – een aantal zaken meer geaccentueerd worden. Daartoe gaat allereerst de aandacht uit naar de hoofdaccenten die ter zake gelegd worden. Vervolgens zullen de concrete maatregelen worden weergegeven. Eén en ander wordt afgesloten met een overzicht van de ter zake van de beleidsuitvoering beschikbare middelen.

## 4.2. Hoofdaccenten in het beleid

### 4.2.1. *Algemeen*

Het sportbeleid van de Rijksoverheid wordt gekenmerkt door een toespitsing op landelijke taken. Ik noem in dit verband de werkafspraken die met de Nederlandse Sport Federatie (NSF) zijn gemaakt, alsook het convenant dat met de vertegenwoordigers van de lagere overheden in het Permanent Overleg Overheden in de Sport is afgesloten. Beide stukken zijn door mij aangeboden aan de Tweede Kamer (brief WVC nr....., d.d.....).

Voorts mag ik wijzen op de in het Rijksplan 1987, dat in het kader van de Welzijnswet is voorbereid, opgenomen aandachtspunten van het WVC-beleid.

Deze zaken breng ik onder uw aandacht teneinde te verduidelijken dat de uitvoering en tot stand brenging van een concreet activiteitenaanbod een zaak is die zich vooral door tussenkomst van de Lagere Overheden en particulier initiatief ontwikkelt.

De bemoeienis van de rijksoverheid komt tot ontwikkeling wanneer in het kader van het door haar gevoerde stimuleringsbeleid een beroep wordt gedaan op ondersteuning. Hoewel bij de uitvoerende organisaties de wens bestaat dit beleid te intensiveren is het mij gegeven de overige prioriteiten binnen het sportbeleid niet mogelijk aan deze wens gevolg te geven. Het overwegend landelijke karakter van de taak van de rijksoverheid dwingt enerzijds tot terughoudendheid in een eventuele rechtstreekse bemoeienis met het regionale en lokale niveau, terwijl anderzijds wel gezocht dient te worden naar wegen om de effecten van het stimuleringsbeleid zoveel mogelijk het lokale niveau – daar bevindt zich immers de kern van de sportbeoefening – ten goede te laten komen. Mijn initiatieven zijn er overwegend op gericht om via de landelijke organisaties de sportdeelneming door gehandicapten te bevorderen. Uiteraard zullen daarbij de in de sport gebruikelijke overlegsituaties worden gerespecteerd.

### 4.2.2. *Beleidsaccenten*

Is in de vorige paragraaf de weg waarlangs de rijksoverheid haar beleid gestalte wil geven globaal weergegeven, hier gaat het om een meer inhoudelijke aanduiding van de beleidsaccenten. De leidende gedachte daarbij is – evenals dat het geval was in de nota Sportbeoefeing door Gehandicapten – dat het beleid er op gericht dient te zijn, om belemmeringen die gehandicapten ervaren en die hen weerhouden aan sport deel te nemen, zoveel mogelijk weg te nemen, dan wel te verlagen. Het zal duidelijk zijn, dat het scala aan belemmeringen een heel gedifferentieerd karakter heeft, al naar gelang ieders persoonlijke situatie en omstandigheden. De beleidsaccenten hebben betrekking op:

a. de organisatie;
b. leiding en begeleiding;
c. ruimtelijke voorzieningen;
d. promotie en voorlichting.

*Ad a. De organisatie*

De wijze waarop de gehandicaptensport georganiseerd is, heeft hoofdzakelijk nog een categoriaal karakter. Zoals uit hoofdstuk 2 blijkt, geldt dit voor zowel het landelijke als het lokale niveau, terwijl er ook tendenzen zijn dit categoriale karakter uit te breiden naar het regionale/provinciale niveau. Mede onder invloed van de op bundeling van menskracht en deskundigheid gerichte ontwikkelingen binnen de landelijke gehandicaptensportorganisaties is er derhalve een tendens waarneembaar naar een versterking van het categoriale karakter. Tevens is waarneembaar een

wat grotere bereidheid bij een aantal landelijke validen sportorganisaties om hun tak van sport toegankelijk te maken voor gehandicapten.

Dit laatste, gevoegd bij de toenemende inzet van menskracht door van origine algemene steunfunctieorganisaties in de sport, i.c. de provinciale sportraden en de Stichting Spel en Sport, geeft aan, dat er ook vanuit algemene sportkaders een ontwikkeling is ingezet in de richting van een meer structurele aandacht voor de gehandicapte sporter.

Kortom, ontwikkelingen die – op landelijk en regionaal organisatieniveau bijdragen aan een vermaatschappelijking van de validensportwereld in zijn algemeenheid en anderzijds aan een vergroting van de keuzemogelijkheden voor de gehandicapte sporter. Met dit laatste aspect wordt gedoeld op de groeiende mogelijkheden voor gehandicapten – gesteld dat de zojuist genoemde ontwikkelingen zich voortzetten – om bij hun keuze voor sport zich meer door belangstelling voor een tak van sport te laten leiden en minder deze keuze te relateren aan de aard van de handicap. Wil echter de situatie ontstaan, dat de keuze voor deelneming aan sportactiviteiten primair kan geschieden op basis van gebleken interesse voor een bepaalde tak van sport, zoals dat voor het merendeel van de valide sporters wel geldt, dan dienen in principe de organisatorische voorzieningen daarvan op lokaal niveau ook aanwezig te zijn. De meeste lokale gehandicaptensportorganisaties zijn echter georganiseerd op basis van de aard van de handicap en kennen – op enkele uitzonderingen na – een beperkt aanbod. De mogelijkheid om eigen – specifieke – tak van sportorganisaties op lokaal niveau op te richten en in stand te houden is door het vaak geringe draagvlak in de regel onvoldoende aanwezig. Een nauwere aansluiting bij de validensportverenigingen lijkt dan ook voor de hand te liggen. Een dergelijke aansluiting zou vorm kunnen krijgen door het creëren van afdelingen of secties gehandicaptensport bij validenverenigingen. Daarbij vormt dus een groep gehandicapten een sectie binnen een vereniging, met als bindend element de gelijkgerichte belangstelling voor een tak van sport. Het – in samenwerking met de betreffende landelijke sportorganisaties – stimuleren van deze vorm van organisatorische integratie, zou – naar mijn opvatting – een accent in het stimuleringsbeleid voor de komende jaren moeten zijn. Indien op deze wijze de mogelijkheden voor gehandicapten om op lokaal niveau aan sport te kunnen deelnemen effectief worden vergroot, dan dient dit ook op landelijk niveau consequenties te hebben. Zo dienen – bij wijze van voorbeeld – gehandicapte voetballers aangesloten te kunnen zijn – via hun club bij de KNVB. In feite zou, daar waar het gaat om topsportbeoefening door gehandicapten met de mogelijkheid tot internationale wedstrijden c.q. kampioenschappen deze lijn doorgetrokken moeten kunnen worden naar de internationale overkoepelende validenorganisaties. Dit laatste is nog niet het geval, daar internationale kampioenschappen, toernooien, spelen (bijvoorbeeld de vierjaarlijkse Zomerspelen voor gehandicapten) georganiseerd worden door internationale gehandicaptensportorganisaties, die alleen nationale gehandicaptensportorganisaties als vertegenwoordiger van een land erkennen. Een consequentie hiervan is bijvoorbeeld dat de gehandicapten, die tot de nationale rolstoelbasketballselectie behoren en lid zijn van de NBB, ook bij de NIS aangesloten dienen te zijn om in internationale wedstrijden te kunnen uitkomen. In dit opzicht kan de te onderkennen toenadering tussen de overkoepelende internationale gehandicaptensportorganisatie en het Internationaal Olympisch Comite wellicht op termijn soelaas bieden en ook meehelpen aan een meer tak van sport gerichte benadering van de gehandicaptensport. De gehandicapte sporter zou hiermee zijn gediend.

*Ad b. Leiding en begeleiding*

Om sportactiviteiten mogelijk te maken dienen vele taken en functies verricht te worden in bestuurlijke, sporttechnische en algemeen onder-

steunende zin, enz. Een opvallend gegeven binnen de gehandicaptensport is het relatief geringe aantal gehandicapten, dat zelf als kaderfunctionaris actief is. Zoals reeds in hoofdstuk 2 is aangegeven, is voor bepaalde groepen gehandicapten de mogelijkheid geopend om een professionele sport-technische opleiding te volgen aan het CIOS te Arnhem.

Parallel hieraan zou het stimuleren van gehandicapten om ook zelf vrijwilligerscursussen te gaan volgen een nader accent in het opleidingenbeleid dienen te zijn. Of de vorm en inhoud van de thans bestaande opleidingsmogelijkheden voor vrijwilligers in de gehandicaptensport derhalve aangepast zouden moeten worden is vooralsnog een vraag, die nader onderzoek verdient. Evenals de vraag of opgeleide gehandicapten uitsluitend in en ten behoeve van de gehandicaptensport zouden moeten kunnen functioneren. Ik ben op voorhand geneigd deze vraag ontkennend te beantwoorden; de grenzen van de acceptatie in de praktijk zijn echter meer bepalend voor het antwoord.

In ieder geval vormt naar mijn opvatting het door gehandicapten zelf vervullen van met name een sporttechnische vrijwilligersfunctie een zeer wenzenlijke bijdrage aan de bevordering van de maatschappelijke integratie van gehandicapten.

Mogelijk, dat bij het verder uitdiepen van deze problematiek het eerder genoemde advies inzake de toelating van gehandicapten tot het CIOS een bruikbaar instrument vormt. Ik stel mij voor, dat het bevorderen, dat meer gehandicapten zelf taken en functies gaan vervullen in de (gehandicapten) sportwereld en – indien nodig – daartoe opleidingen c.q. cursussen gaan volgen een accent in het gehandicaptensportbeleid is voor de komende jaren.

*Ad c. Ruimtelijke Voorzieningen*

De in par. 2.3.3. beschreven problematiek van de toegankelijkheid en het terzake gevoerde beleid heeft geleid tot een beeld van aangepaste accommodaties, dat er relatief rooskleurig uitziet, maar door de gevolgde beleidslijn beperkt is. Immers de op de uitgevoerde inventarisatie geënte beleidsinspanning kenmerkt zich door vele «zeven», zoals:

– de beperking tot overdekte sportaccommodaties, die gebruikt worden door gehandicapten in groepsverband;

– de beperking van de aanpassingen tot het minimumpakket (zie § 2.3.3.).

Dit laat bijv. toeschouwersvoorzieningen grotendeels buiten beschouwing.

– de gehanteerde subsidiecriteria ten aanzien van gebruiksintensiteit (minimaal 2 uur per week) en maximaal één aangepaste accommodatie per type per gemeente. Dit laatste punt dekt in de regel niet de behoefte in een aantal grotere gemeenten.

Regelmatig bereiken het ministerie dan ook vragen omtrent de subsidiëring van een tweede accommodatie-aanpassing, danwel het toegankelijk maken van de voorziening voor passieve recreatie (tribunes, kantines, e.d.).

Voorts bestaat de indruk dat afgezien van de accommodaties die feitelijk worden gebruikt, er verschillende regio's zijn met een latente behoefte.

Tenslotte blijkt de aanpassing van accommodaties geen gelijke tred te houden met de ontwikkeling van de gehandicaptensport, in de zin van bijv. uitbreiding van het aantal voor gehandicapten toegankelijke takken van sport, aangepaste sportvormen die specifieke technische voorzieningen vragen, e.d.

Het gemengde beeld dat is ontstaan met betrekking tot de toegankelijkheid geeft mij aanleiding het aanpassingsbeleid tenminste nog één jaar (in 1987), voort te zetten.

*Ad d. Promotie en voorlichting*

Zoals gezegd in hoofdstuk 2 is er een tendens te bespeuren, die duidt op iets meer aandacht van de zijde van de landelijke media voor de gehandicaptensport. Wil echter landelijke publiciteit een meer wervend karakter krijgen in de richting van zowel gehandicapten als niet gehandicapten, dan zal deze aandacht niet alleen structureler van aard moeten zijn maar ook in kwantiteit moeten toenemen en inhoudelijk meer gedifferentieerd moeten zijn.

Landelijke publiciteit is momenteel nog te incidenteel, terwijl in de beeldvorming de rolstoelgebonden gehandicapte nog te eenzijdig model staat voor de gehandicapte medemens.

Een tweede aspect, dat ter zake van belang is heeft betrekking op verschillen in actieve participatie, die er tussen de diverse groepen gehandicapten bestaan. Binnen de diverse te onderscheiden categoriën van lichamelijk en zintuigelijk gehandicapten, constateert het ITS in haar eerder genoemd onderzoek een relatief extra grote achterstand in participatie door gehandicapten, die:

- door het gehandicapt zijn relatief sterke belemmeringen ervaren;
- maatschappelijk meer geïsoleerd zijn;
- tot de leeftijdsgroep van 30–50 jaar behoren;
- in sociaal-economisch opzicht in minder gunstige omstandigheden verkeren. (ITS-samenvatting, bladzijde 91).

Omdat het behoeften- en wensenpatroon van deze groepen gehandicapten in het algemeen niet wezenlijk afwijkt van dat van andere groepen, beveelt het ITS aan om genoemde groepen meer, maar ook meer specifiek op hen gerichte, aandacht te schenken.

Qua aanpak suggereert het ITS, om de nadruk in de te ondernemen stimuleringsactiviteiten vooral te leggen op het sporten in eigen, bekende kring van en met medegehandicapten. Een nadrukkelijke recreatieve gerichtheid lijkt daarbij de beste ingang. In het kader van het eerder genoemde driesporenbeleid en de drie hoofdvormen van integratie hebben we dus hier te maken met een accent binnen het coëxistentiemodel.

## 4.3. Beleidsvoornemens

De in de vorige paragraaf weergegeven hoofdaccenten in het toekomstige beleid, worden hieronder in meer concrete beleidsvoornemens vertaald.

### 4.3.1. *Beleidsvoornemens op het terrein van de organisatie van de gehandicaptensport*

De beleidsvoornemens ter zake hebben betrekking op het categoriale en het algemene karakter van de organisatie van de gehandicaptensport op de diverse niveaus.

- Het streven van de FSG om op landelijk niveau te komen tot een grotere doelmatigheid in de vervulling van de diverse taken door en ten behoeve van de lidorganisaties middels een verdergaande bundeling van de beschikbare menskracht alsmede gezamenlijke huisvesting, zal in zijn algemeenheid op steun van het departement kunnen rekenen.

Indien dit proces mocht leiden tot het oppakken van nieuwe en het herverdelen van bestaande taken, dan is het departement bereid medewerking te verlenen aan het mogelijk maken van – indien zulks noodzakelijk en gewenst mocht blijken – een herschikking van de gesubsidieerde formatieplaatsen tussen en binnen de betrokken organisaties. Een dergelijke medewerking is echter gebonden aan de volgende voorwaarden:

– een herschikking tussen en binnen gehandicaptensportorganisaties van functionarissen, die een conform de «de Rijksregeling voor subsidiëring van landelijke organisaties op het gebied van de sport» gesubsidieerde formatieplaats bezetten, kan niet leiden tot het subsidiëren van meer formatieplaatsen.
– het aantal gehandicaptensportorganisaties, dat conform de voorwaarden van genoemde Rijksregeling thans wordt gesubsidieerd zal geen uitbreiding kunnen ondergaan.
– een nieuwe organisatiestructuur zal in zijn financiële consequenties voor het departement hoogstens budgettair neutrale effecten kunnen hebben.

Voorts zal worden bevorderd dat de zijdens het ministerie gefinancierde algemene steunfunkties cq. ontwikkelingsinstituten een bijdrage blijven leveren aan de ontwikkeling van de gehandicaptensport. Dit voornemen is onderwerp van het regelmatige werkoverleg en de vaststelling van de werkplanning van deze instituten.

• Projecten, opgezet en georganiseerd in een samenwerkingsverband tussen landelijke gehandicapten- en validensportorganisaties, die gericht zijn op het realiseren van (vormen van) organisatorische integratie kunnen in beginsel op steun van het departement rekenen. Het gaat daarbij om projecten die:
– er op gericht zijn zowel op landelijk als op lokaal niveau de gehandicaptensport bij validensportorganisaties organisatorisch onder te brengen;
– een periode beslaan van maximaal 2 jaar;
– met steun van de Stichting Spel en Sport, indien zulks gewenst wordt, worden uitgevoerd.
De departementale bijdrage zal maximaal f 10.000,– per jaar per project kunnen zijn.
Ik ben voornemens in internationaal verband deze integratie evenzeer te bevorderen, waarbij we ons wel moeten realiseren dat de gehandicaptensport in Nederland een relatieve voorsprong heeft in ontwikkeling en maatschappelijk acceptatie ten opzichte van de situatie in de ons omringende landen.

4.3.2. *Beleidsvoornemens op het terrein van de leiding en begeleiding*

• Indien de toelating van gehandicapte studenten tot het CIOS (MDGO-SB) verdere ondersteuning van de zijde van het departement van WVC vereist, dan zullen verzoeken daartoe in positieve overweging kunnen worden genomen. Eén en ander uiteraard in overleg met het Ministerie van O en W. Door mij is de bereidheid uitgesproken de accommodatie te Arnhem waar het instituut is gehuisvest aanvullend aan te passen.

• Nadat de eerste gehandicapte studenten hun studie hebben beëindigd zal worden bezien of er binnen het kader van het sporttechnisch kader beleid mogelijkheden zijn een daadwerkelijke aanstelling van deze STK-ers te bevorderen.

• In overleg met de gehandicaptensportorganisaties zal worden bezien of de ten aanzien van de CIOS-opleiding gevolgde werkwijze ook toepasbaar is op en nuttig is voor de vrijwilligersopleidingen. Doel hiervan is het aantal gehandicapte vrijwillige kader leden te vergroten.

• Gezien de eerder aangegeven beperking van het sportstimuleringsbeleid tot landelijke taken worden momenteel een aantal arbeidsplaatsen op regionaal niveau geëvalueerd. Ik mag verwijzen naar de informatie die ik hiervoor heb verstrekt in het kader van de behandeling WVC-Begroting 1987 door de Tweede Kamer.

De resultaten van deze evaluatie, zullen in de loop van 1987 beschikbaar komen.

4.3.3. *Beleidsvoornemens op het terrein van de ruimtelijke voorzieningen*

- Conform het advies van de werkgroep «Toegankelijkheid overdekte Sportaccommodaties» wordt een korte inventarisatie gepleegd naar de thans nog resterende knelpunten binnen gemeenten, waarbij m.n. wordt bezien op welke wijze op de behoeften van de grotere gemeenten kan worden ingespeeld.

- Bovengenoemde werkgroep zal tevens verzocht worden op korte termijn advies uit te brengen over de benodigde specifieke technische voorzieningen in relatie tot de verdergaande ontwikkeling van aanpassing van bepaalde takken van sport dan wel de ontwikkeling van nieuwe – specifiek voor gehandicapten bedoelde – takken van sport. De inhoud van dit advies bepaalt mede of en zo ja hoe een beleid terzake vorm zou kunnen krijgen. Een besluit daarover verwacht ik in 1987 te kunnen nemen.

- In overleg met mijn collega van O & W wordt aan de gemeente Arnhem een bijdrage toegekend ten behoeve van de aanpassing van het niveau CIOS-Sportcentrum «Valkenhuizen». Tegelijk met de start van de CIOS-opleiding voor gehandicapten, kan dit sportcentrum door de WVC-bijdrage ook een belangrijke functie vervullen voor de gehandicapten sportverenigingen in Arnhem en omgeving.

4.3.4. *Beleidsvoornemens op het terrein van de promotie en voorlichting*

In de loop van 1986 is het bureau van de Federatie Sport Gehandicapten (FSG) versterkt met een promotie- en voorlichtingsfunctionaris op part-time basis, die zich zal bezighouden met:
- de werving van mensen met zwaardere handicaps;
- de werving van mensen, die minder op basis van de ernst van de handicap als wel op basis van de soort handicap sport zien als een niet voor hen geschikte activiteit, zoals chronisch zieken (bijvoorbeeld mensen met nier, lever, long en hartziekten), Bechterevpatiënten, jeugdigen die het ZMOK c.q. het ZMLK-onderwijs volgen en op het terrein van de sport in de regel tussen de wal en het schip vallen.

Het opzetten van een structuur, waarbij (ex) topsporters meer permanent worden ingeschakeld bij promotie-aktiviteiten met een wervend karakter naar onder andere bovengenoemde groeperingen van gehandicapten.

Op incidentele basis zal aan deze aktiviteiten een bescheiden bijdrage kunnen worden verleend die zowel aan de Federatie als aan de bij haar aangesloten lidorganisaties kan worden verstrekt.

Ik ben namelijk van mening dat in de eerste plaats door de gehandicapten sport organisaties zelf een actieve en goed gestructureerde promotie dient plaats te vinden.

## 4.3.5. *Financiering*

| | | 1987 | 1988 |
|---|---|---|---|
| 1. Subsidiëring landelijke gehandicaptensportorganisaties conform de vigerende Rijksregeling subsidiëring landelijke organisaties in de sport. | | 765 000 | 765 000[1] [2] |
| 2. Subsidiëring specifieke arbeidsplaatsen: | | 198 500 | 210 000 |
| – Promotie-functionaris bij de FSG | | | |
| – twee functionarissen bij de provinciale sportraden Groningen en Drenthe | | | |
| – één functionaris t.b.v. de gehandicapten sport-organisatie «Samen Onderweg» te Heerenveen. | | | |
| 3. Subsidiëring vrijwilligersopleidingen conform de vigerende Rijksregeling vrijwillig sportkader en opleidingen | | 92 000 | 95 000 |
| 4. Aanpassing accommodaties | | 180 000 | p.m. |
| a. CIOS Arnhem | f 80 000 | | |
| b. Gemeentelijke knelpunten technische voorzieningen | f 100 000 | | |
| 5. Subsidiëring stimuleringsactiviteiten | | 250 000 | 350 000 |
| a. Promotie en voorlichting | | | |
| b. Projecten, gericht op organisatorische integratie | | | |
| | | 1 485 500 | 1 420 000 |

[1] De bijdrage in 1988 zal mede afhankelijk zijn van de in gang gezette evaluatie.
[2] Niet gekwantificeerd is in dit schema de bijdrage die door de Stichting Spel en Sport wordt geleverd als algemene steunfunctie.
Deze inspanning komt jaarlijks in overleg met de gehandicaptensportorganisaties tot stand en wordt globaal in het kader van de totale beoordeling van haar werkplan door het ministerie getoetst.

**BIJLAGE I**

## Lijst van afkortingen

a. *Gehandicapten (sport)organisaties*

| | |
|---|---|
| SNFSG | : Stichting Nationaal Fonds Sport Gehandicapten |
| FSG | : Federatie Sport Gehandicapten |
| NIS | : Nederlandse Invaliden Sportbond |
| NSG | : Nederlandse Sportbond voor Geestelijk Gehandicapten |
| KNDSB | : Koninklijke Nederlandse Doven Sportbond |
| SVGN | : Sportfederatie Visueel Gehandicapten Nederland |
| SWG | : Stichting Watersport met Gehandicapten |
| LFSIG | : Landelijke Federatie Sportinstuiven Gehandicapten |
| SVG | : Stichting Viscentra Gehandicapten |
| GJVW | : Gespecialiseerd Jeugd en Volwassen Werk |

b. *Algemene Sport- en Steunfunkties-organisaties*

| | |
|---|---|
| NSF | : Nederlandse Sport Federatie |
| IOC | : Internationaal Olympisch Comité |
| IOS | : Interprovinciaal Overleg Sport |
| SSS | : Stichting Spel en Sport |
| GSF | : Gelderse Sport Federatie |
| PSSU | : Provinciaal Steunpunt Sport Utrecht |
| NBB | : Nederlandse Basketball Bond |
| KNAU | : Koninklijke Nederlandse Atletiek Unie |
| NHB | : Nederlandse Handboog Bond |
| KNSA | : Koninklijke Nederlandse Schutters Associatie |
| NTTB | : Nederlandse Tafeltennis Bond |
| NeVoBo | : Nederlandse Volleybal Bond |
| KNZB | : Koninklijke Nederlandse Zwembond |
| KNLTB | : Koninklijke Nederlandse Lawn Tennisbond |
| NJBB | : Nederlandse Jeu de Boules Bond |
| KNVB | : Koninklijke Nederlandse Voetbal Bond |
| NKB | : Nederlandse Kano Bond |
| KNWV | : Koninklijke Nederlandse Watersport Verbond |
| KNRB | : Koninklijke Nederlandse Roeibond |
| NSV | : Nederlandse Ski Vereniging |
| JBN | : Judo Bond Nederland |

c. *Overige afkortingen*

| | |
|---|---|
| ITS | : Instituut voor Toegepaste Sociologie (tot 1-1-'86) Instituut voor Toegepaste Sociale wetenschappen (vanaf 1-1-'86) |
| SNS | : Stichting Nationale Sporttotalisator |
| VNG | : Vereniging van Nederlandse Gemeenten |
| IPO | : Inter Provinciaal Overleg Jeugd en Sport |
| NSO | : Nationaal Sport Overleg |
| POOS | : Permanent Overheden Overleg Sport |
| CBS | : Centraal Bureau voor de Statistiek |
| VU | : Vrije Universiteit te Amsterdam |
| MDGO-SB | : Middelbaar Diensten en Gezondheids Onderwijs – afd. Sport en Bewegen (voormalig CIOS: Centraal Instituut Opleiding Sportleiders) |
| NISGZ | : Sport Medisch Adviescentrum |
| PSMO | : Preventief Sport Medisch Onderzoek |
| ITS | : Internationaal Toegankelijkheidssymbool |
| STK | : Sport Technisch Kader |
| ZMOK | : Zeer Moeilijk Opvoedbare Kinderen |
| ZMLK | : Zeer Moeilijk Lerende Kinderen |

BIJLAGE II

**Structuur gehandicaptensportorganisaties**

| | Aangesloten bij | | |
|---|---|---|---|
| | FSG[1] | NSF[2] | Internationale Organisaties |
| *I. Landelijke organisaties* | | | |
| 1. Ned. Invaliden Sportbond (NIS) | ja | ja | IBSA = International Blind Sports Association.<br>ISMGF= International Stoke Mandeville Games Federation.<br>ISOD = International Sports Organization for the Disabled.<br>CP-ISRA = International Sports and Recreation Association for the Cerebral Palsy. |
| 2. Federatie Paardrijden Gehandicapten (FPG) | ja | nee | – |
| 3. Kon. Ned. Doven Sportbond (KNDSB) | ja | ja | CISS = Comité International des Sport Sourds<br>CISC = Comité International des Sourds de Chess |
| 4. Sport Federatie Visueel Gehandicapten Nederland (SVGN) | ja | deels[4] | IBSA = International Blind Sport Association |
| 5. St. Watersport met Gehandicapten (SWG) | ja | ja | – |
| 6. Landelijke Federatie Sportinstuiven Gehandicapten (LFSIG) | ja | nee | – |
| 7. St. Viscentra voor Gehandicapten (SVG) | ja | nee | – |
| 8. Ned. Sportbond Geestelijk Gehandicapten (NSG) | [3] | ja | INAS-MH = International Association Sports for Persons with Mental Handicap |

*II. Fondsenwerving*

De Stichting National Fonds Sport Gehandicapten (SNFSG) is de enige fondsenwervende organisatie, die expliciet ten behoeve van de gehandicaptensport is opgericht. Internationaal gezien heeft de SNFSG haar pendant in het International Fund Sports Disabled (I.F.S.D.).

*III. Overig Internationaal*

– De zogenaamde Olympische Spelen voor Gehandicapten – ook wel genoemd «Paralympics» – vinden plaats onder auspiciën van de ISMGF, ISOD, IBSA en CP-ISRA. Aangezien de NIS Nederland vertegenwoordigt op de Paralympics is de NIS aangesloten bij alle auspicierende organisaties.
– Alle onder I genoemde internationale organisaties tezamen hebben opgericht het International Coordinating Committee of World Sports Organizations for the Disabled (ICC).

[1] FSG = Federatie Sport Gehandicapten.
[2] NSF = Nederlandse Sport Federatie.
[3] Tot november 1986 was de NSG aangesloten bij de FSG. Een commissie van goede diensten is doende de mogelijkheden tot oplossing van de verschillen van inzichten, die ten grondslag lagen aan het uittreden van de NSG, te onderzoeken.
[4] Van de SVGN is lid: Ned. Schaakvereniging voor Visueel Gehandicapten (NSVG), die wel lid is van de NSF.